

Euroopa Komisjon

Koostöö Euroopa naabruspoliitika

Euroopa naabruspoliitika

ET

Lisateabe saamiseks võtke palun ühendust:

Euroopa Komisjon
Välissuhete peadirektoraat
B-1049 Brussels
E-post: enp-info@ec.europa.eu
<http://ec.europa.eu/world/enp/>

“Europe Direct” on teenistus, mis aitab leida vastused Euroopa Liitu puudutavatele küsimustele

**Tasuta infotelefon:
00 800 6 7 8 9 10 11**

Kaartidel näidatud piirid ei väljenda Euroopa Komisjoni hinnangut ühegi territooriumi õiguslikule seisundile ega selliste piiride kinnitamisele või heakskiitmisele.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saate Internetist Europa serverist (<http://europa.eu>).

Kataloogimisandmed on esitatud väljaande lõpus.

Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, 2006

ISBN 92-894-8345-8

© Euroopa ühendused, 2006

Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud.

Printed in Belgium

Fotod: © Panos

TRÜKITUD VALGELE KLOORIVABALE PABERILE

Koostöö
Euroopa naabruspoliitika

Euroopa naabruspoliitika

Sisukord

Euroopa naabruspoliitika – senised edusammud	5
Poliitilise koostöö ja reformide edendamine	9
Ühiste väärtustele pühendumise edendamine	9
Poliitilise dialoogi ja koostöö intensiivistamine	10
Alžeeria	12
Armeenia	13
Õiguse, vabaduse ja julgeoleku tagamine	14
Sisserände haldamine	15
Varjupaiga ja pagulaste probleemi käsitlemine	16
Piiride haldamine	16
Viisaprotseduuride lihtsustamine ja ebaseaduslike rändajate tagasivõtmine	17
Aserbaidžaan	18
Egiptus	19
Majandusliku integratsiooni ja reformide edendamine	20
Majanduslik olukord	20
Juurdepääs ELi siseturule	20
Majandus- ja sotsiaalreformide edendamine	21
Vaesusega võitlemine ja sotsiaalsete probleemide lahendamine	22
Georgia	24
Iisrael	25
Kaubanduse ja investeringute edendamine	26
Kaubavahetuse edendamine	27
Teenuskaubanduse edendamine	28
Kaubandustöketega võitlemine – toll ja toidu ohutus	28
Investeerimiskliima parandamine	29
Euroopa naabruspoliitikas osalevate riikide kaart	30
Suhete loomine inimeste vahel	32
Hariduse edendamine ja noorte aitamine	32
Rahvatervisealane töö	33
ELi siseste piiriüleste liikumiste lihtsustamine	35
Piirülese koostöö edendamine	35
Jordaania	36
Liibanon	37
Naabruskonna ühendamine	38
Energiaühenduste edendamine	38
Transpordiareendus	39
Keskkonnakaitse	40
Infoühiskonna arendamine	41
Moldova	42
Maroko	43
Regionaalkoostöö tugevdamine	44
Regionaalsed konfliktid tähelepanu all	46
Palestiina Omavalitsus	48
Tuneesia	49
Partnerite reformide edendamine ja toetamine	50
EÜ abi	50
EÜ tulevased abi- ja koostööprogrammid	51
Ukraina	53
Euroopa naabruspoliitika – samm edasi	54
Valgevene	56
Liibüa	57
Süüria	58

Euroopa naabruspoliitika Senised edusammud

Ajavahemikul 2003–2004 kavandas komisjon ELi jaoks uue välispoliitika, Euroopa naabruspoliitika, mis kujutab endast ida- ja lõunanaabreid hõlmavat raampoliitikat. EL on huvitatud kõnealuse poliitika kavandamisest, kuna ta soovib olla ümbritsetud stabiilsete ja edukate naabritega. Oma naabrite poliitilise ja majandusliku arengu toetamine tagab ELi jaoks kõige paremini rahu, julgeoleku ja pikaajalise õitsengu. Euroopa naabruspoliitika kaudu soovib EL aidata neil valitsustel saavutada nende poliitilise ja majandusreformi eesmärged, pakkudes tihedamatest suhetest tulenevaid eeliseid. Naaberriikide huvi on saada ELi poolt pakutavast nii palju kasu kui võimalik – majanduslikku stabiilsust ja laiemaid turge, reformide kogemust ja oskusteavet ning rahvastevahelisi kultuurilisi ja muid kontakte.

Euroopa naabruspoliitika on spetsiaalne raamistik, millega reguleeritakse ELi suhet kuueteistkümne ida- ja lõunapoolse lähinaabriga¹, kellel ei ole, või ei ole hetkel väljavaadet saada ELi liikmeks: Alžeeria, Armeenia, Aserbaidžaan, Valgevene, Egiptus, Georgia, Iisrael, Jordaania, Liibanon, Liibüa, Moldova, Maroko, Palestiina omavalitsus, Süüria, Tuneesia ja Ukraina².

Euroopa naabruspoliitika: peamised edusammud³

Märts 2003 – mai 2004: Euroopa Komisjon pakkus välja naabruspoliitika peamised jooned ja selle, kuidas see peaks toimima.

Mai 2004: Euroopa Komisjon esitas seitsme Euroopa naabruspoliitikas osaleva riigi kohta aruande.

Juuni 2004: 25 riigipead ja valitsusjuhti kiitsid heaks komisjoni strategiadokumendi.

2004. aasta teine pool: Euroopa Komisjon ja seitse kõnealust Euroopa naabruspoliitikas osalevat riiki pidasid läbirääkimisi Euroopa naabruspoliitika tegevuskavade üle, milles sätestatakse esmatähtsad lühikesed ja keskpika tähtajaga reformid.

Veebruar – juuli 2005: võeti vastu Iisraeli, Jordaaniat, Moldovat, Marokot, Palestiina omavalitsust, Tuneesiat ja Ukrainat käsitlevad Euroopa naabruspoliitika tegevuskavad ning alustati reformide elluviimist.

2004. aasta lõpp – 2006. aasta lõpp: pärast riike käsitlevate aruanete esitamist 2005. aasta kevadel alustati läbirääkimisi Euroopa naabruspoliitika tegevuskavade üle ka Armeenia, Aserbaidžaan, Egiptuse, Georgia ja Liibanoniga.

¹ Ülejäänud ELi naabreid hõlmab muu poliitika nagu EMP/EFTA (Island, Liechtenstein, Norra, Šveits), laiendumine (ühinejariigid: Bulgaaria, Rumeenia; kandidaatriigid: Horvaatia, Türgi ja endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik; tulevased kandidaatriigid: Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Serbia, Montenegro), ja strateegiline partnerlus Venemaaga.

² Lepinguliste suhete puudumise tõttu ei saa Euroopa naabruspoliitika eeliseid kasutada Valgevene, Liibüa ja Süüria.

³ Kõik Euroopa naabruspoliitika põhidokumendid võib leida veebiaadressil http://ec.europa.eu/world/enp/index_en.htm

Euroopa naabruspoliitika vastab meie Vahemerest kuni Kaspia mereni asuvate naabrite huvidele ja soovidele lähemate suhete järele, mis on eelistatum suhete vorm hoolimata sellest, mida tulevik võib tuua. See vastab ka lähinaabrite vaesusest, ebaturvalisusest, sisserändesurvele ja ressursside puudusest tingitud kodanike ootustele, lootustele ja hirmudele, mis on seotud tänapäeva maailma probleemidega, nagu üleilmastumine ja jõukuse vahed, sisserände haldamine, turvalised piirid, organiseeritud kuritegevus, terrorismivastane võitlus ja ekstremism, keskkonnakahjustused, terviseohutuse probleemid jne.

„Geograafia on oluline isegi globaliseerumise ajajärgul. Euroopa huvides on, et meie piiri ääres asuvaid riike juhitaks hästi. Riigid, mis osalevad vägivaldsetes konfliktides, mis on nõrgad ja kus esineb organiseeritud kuritegevust, halvastitoimivad ühiskonnad ja piiriäärse elanikkonna plahvatuslik kasv tekitavad Euroopa jaoks probleeme. Ühinejariikide integreerimine tõstab meie julgeolekut, kuid toob ELi probleemsetele piirkondadele lähemale. Meie ülesandeks on edendada ELi ida poole jäävate ja Vahemere piirkonna hästi juhitud riikide ringi, kellega saame omada lähedasi koostöösuhteid“

Euroopa julgeolekustrateegia, detsember 2003

Kõnealuse poliitika eesmärk on luua mõjus ring, edendades jagatud või **ühistel huvidel ja väärtustel**, nagu hea juhtimine, jõukus, stabiilsus ja julgeolek, demokraatia, inimõigused ja õigusriigi põhimõtted, turumajandus ja säästev areng ning peamiste valdkondade reformid, põhinevate uute ja tihedamate suhete kaudu head juhtimist, majanduslikku ja sotsiaalset arengut, ajakohastamist ja reforme. Saades kasu majanduslikust integratsioonist ELiga, suudavad naaberriigid viia edukamalt ellu oma reforme ja majanduspoliitikat. Õitsva ja stabiilse naabruse loomine tähendab usaldusväärsete poliitiliste ja majanduslike süsteemide arendamist ning kindla aluse loomist majanduslikuks ja sotsiaalseks arenguks ning inimestevahelisteks kontaktideks. Reformid on kaubanduse ja investeerimise edendamiseks vastastikku seotud, transporditeenuste ja infrastruktuuri ühenduste tugevdamiseks vajatakse mõlemad, äritegevus- ja investeerimiskliima parandamiseks annavad aga panuse tugevamad õigus- ja regulatsioonisüsteemid. Euroopa naabruspoliitika püüdleb tõhusate ja turvaliste piiride ning majandusliku, sotsiaalse ja kultuuridevahelise suhtlemise poole, muutmata Euroopat kindluseks või tõmbamata uusi eraldusjooni. Samuti hõlmab see selliseid strateegilist huvi pakkuvaid küsimusi nagu energeetika (kõnealused naaberriigid ja nende naabrid on praegused või tulevased tarnija- või transiitriigid). Reformide ühiseid prioriteete järgides rakendatakse

Euroopa naabruspoliitikat, kaasates reformimisse vastavalt riikide vajadustele ja pingutustele **partnereid** ja omades **ühiseid** reforme. Reformimisel osalevate partneritega ühiselt kokkulepitavates tegevuskavades on määratletud paljude valdkondade lühikese ja keskmise tähtajaga reformide prioriteetidid, sealhulgas:

- **poliitiline** dialoog ja reformid;
- **majandus-** ja sotsiaalkoostöö ning- areng;
- **kaubandusega** seotud küsimused, turu- ja regulatiivne reform;
- koostöö **justiitsvaldkonnas ning vabaduse ja turvalisuse alal**;
- **valdkondlikud küsimused nagu** transport, energeetika, infoühiskond, keskkond, uurimis- ja arendustegevus;
- **inimlik mõõde, nimelt** inimestevahelised kontaktid, kodanikuühiskond, haridus, rahvatervishoid.

Kuigi Euroopa naabruspoliitika tegevuskavade põhistruktuur on üks, tähendab asjaolu, et need räägitakse partneritega läbi, seda, et need kõik on **erinevad**, s.t võtavad arvesse riigi eripära ning vastavad kõnealuse riigi poliitilisele, majanduslikule ja sotsiaalsele olukorrale ning vajadustele ja riigi suhetele ELiga.

Reformimise prioriteetide loetlemine ja **järjestamine** omab ELi ja partnerriikide jaoks mitut otstarvet. Partnerriikide jaoks on see väärtuslik strateegiline dokument, Moldova puhul on see näiteks saanud siseriikliku reformistrateegia lähtekohaks ning Jordaania puhul on see tihedalt seotud selle siseriikliku programmiga. ELi jaoks aitab see kõnealuseid reforme toetada ning pakub selgeid näitajaid, mille abil reforme mõõta. Ülejäänud rahvusvaheliste osalejate ja abiandjate jaoks on see kasulik, kuna annab ülevaate reformidest, millega kõnealune riik seotud on.

Mis kõnealuseid reforme ajendab? Kuigi **partnerid** teevad edusamme oma reformimiseesmärkide saavutamisel õigusriigi, demokraatia, inimõiguste, turule suunatud majanduslike ja valdkondlike reformide vallas ning koostöö tegemisel peamiste välispoliitika eesmärkide saavutamisel, pakub **EL** tihedamat poliitilist ja majanduslikku integreeritust, mille puhul suhted kolmandate riikidega on tugevamad kui tavaliselt.

Tihedam poliitiline integreeritus tähendab sagedasemaid ja kõrgetasemelisi dialooge, demokraatiat ja õigusriiki kaitsvate institutsioonide tugevdamise jätkuvat toetamist, ühiste välispoliitiliste prioriteetide nagu piirkondlik koostöö, edendamist, mitmepoolsete institutsioonide tõhustamist ning kõigi julgeolekut ähvardavate ohtudega nagu terrorism, ekstremism, massihävitusrelvad jne tegelemist.

Tihedam majanduslik integreeritus tähendab

olulist ELi rahalist ja tehnilist abi kokkulepitud esmatähtsate reformide ja piiriülese koostöö jaoks ning reforme, mis muu hulgas võimaldavad partnerriikidele helled juurdepääsu ELi siseturule pakutavale kaubandusele (ja samuti ka toetust nende püüdlustes saada Maailma Kaubandusorganisatsiooni liikmeks).

Kõnealuste riikidega sõlmitud suhete olulisus ei ole üheski mõttes uudne. Uus on aga Euroopa naabruspoliitika poliitilise ja majandusliku reformi edendamise, arengu ja kaasajastamise põhjalik ja tulevikku suunatud visioon, mis hõlmab elemente, mida ei pakuta ühelegi teisele kolmandale riigile. See hõlmab majandusliku ja sotsiaalse arengu stimuleerimiseks mõeldud uusi toetusviise, võimalust osaleda ELi programmides ja asutustes ning mis kõige uuenduslikum, võimalust saada siseturule.

See, kui kaugele ja kui kiiresti partneri suhted ELiga arenevad, sõltub tema suutlikkusest ja poliitilisest tahtest viia ellu kokkulepitud reforme. Edusamme toetatakse suuremate soodustuste ja hüvedega. See tähendab, et pärast nende ELi turulõikude määratlemist, millele nad soovivad juurdepääsu, ning sellise juurdepääsu saamiseks vajalike reformide elluviimist (ELi abiga), võivad nad järk-järgult osaleda EL-sisestes transpordi-, energia-, telekommunikatsiooni-, haridus- jms võrgustikes.

Euroopa naabruspoliitika võtab täielikult arvesse nii

partnerlus- ja koostöölepingutega (idanaabritega) kui ka assotsieerimis- ja Euroopa-Vahemere partnerluslepingutega (lõunanaabrid) reguleeritud **olemasolevaid suhteid** kõnealuste naabritega. Vahemere piirkonnas täiendab Euroopa naabruspoliitika olemasolevat Vahemere partnerlust, ELi suhteid lõunanaabritega reguleerivat peamist mitmepoolset lepingut, pakkudes lisaks nii riikide eripära arvestavaid soodustusi ja võimalusi kui ka uusi vahendeid ja töömeetodeid, mis aitavad realiseerida Barcelona protsessi potentsiaali.

2006. aasta sügiseks, kolm aastat pärast poliitika esmakordset kavandamist ning vaid kaheksateist kuud pärast esimeste Euroopa naabruspoliitika tegevuskavade vastuvõtmist andis poliitika juba varaseid **tulemusi**. Tavaliselt on uue ambitsioonika poliitika rakendamise varases staadiumis raske konkreetseid edusamme ette näidata, kuna institutsiooni loomist on oma olemuse tõttu raske mõõta, kuid kõnealusel juhul omab see juba poliitilist jõudu ja tegelikke tulemusi:

- esimese seitsme Euroopa naabruspoliitika tegevuskava (Iisraeli, Jordaania, Moldova, Maroko, Palestiina omavalitsuse, Tuneesia ja Ukrainaga) rakendamine on pooleli ning selle edusamme jälgivad mõlema poole eksperdid korrapäraste kohtumiste käigus. Pärast 2006. aasta poliitilisi arenguid peatati mitmed Palestiina omavalitsusega sõlmitud Euroopa naabruspoliitika tegevuskava kohased tegevused;
- Euroopa naabruspoliitika tegevuskavade projektid

©Panos

on koostatud Armeenia, Aserbaidžaaani, Egiptuse, Georgia ja Liibanoniga;

■ edusamme on tehtud partneritele hüvede pakku-
misel, nt kaubanduse hõlbustamine Ukraina jaoks,
energeetikaküsimustes Alžeeria, Aserbaidžaaani ja
Ukrainaga; Maroko osalusest saadav kasu ELI ALTHEA
sõjalises operatsioonis Bosnias ja Hertsegoviinas;
töö Ukrainaga teatavate inimgruppide jaoks (nt
üliõpilased, ärimehed, ametnikud) viisade saamise
kerendamiseks; edukas piirihaldamise abimissioon,
mis aitas parandada tollitoiminguid Moldova ja Ukraina
ühispiiril; toidustandardite parandamine Jordaania;
dialoogi tõhustamine mõne Vahemereäärse partneriga,
sealhulgas esmakordselt sellistel teemadel nagu
demokraatia, inimõigused ja valitsemistavad.

EL on pühendunud oma naabruskonna reformide ja

arengu toetamisele. Euroopa naabuspoliitika osaledes
teeb ta koostööd naabritega nende reformide eden-
damisel, muutes paremaks nii nende kui ka enda
kodanike elu. Edusammud sõltuvad partnerriikide suut-
likkusest, milles EL saab abistada, kuid veelgi enam
nende endi poliitilisest tahtest oma reformiprogramme
ellu viia. Esimene eduraport avaldati 2006. aasta det-
sembris¹.

*„Euroopa naabuspoliitika põhineb eeldusel, et naabreid
aidates aitame me iseennast. See annab meile uue
raamistiku ja uued vahendid ELi naaberriikide hea juhtimise
edendamiseks ja majanduslikuks arenguks. Samuti kasutab
see ära väärtusliku kogemuse, mille me oleme ülemineku-
riike aidates juba saanud.... ning on pragmaatiline lahendus
neile probleemidele, millega Euroopa täna silmitsi seisab.“*
Benita Ferrero-Waldner,
välissuhete ja Euroopa naabuspoliitika volinik,
oktoober 2005.

¹„Strengthening the ENP”, COM(2006)726 of 4.12.2006 – http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com06_726_en.pdf

Poliitilise koostöö ja reformide edendamine

Euroopa naabruspoliitikaga toetatakse Euroopa naabruspoliitikas osalevate partnerriikide siseriiklikke poliitilisi reforme ning loodetakse tugevdada ELi ja Euroopa naabruspoliitikas osalevate partnerite vahelist dialoogi poliitilistes ja julgeolekut käsitlevates küsimustes. Euroopa naabruspoliitika põhineb ELi poolt omaks võetud põhiväärtustel, nimelt vabadusel, demokraatial, võrdsusel, õigusriigi põhimõtetele ning inimõiguste austamisel. Euroopa naabruspoliitikaga loodetakse edendada nende põhimõtete kui ühiste väärtuste omaks võtmist vastavalt rahvusvaheliste standarditele. Näiteks peab EL eriti oluliseks vabade ja õiglase demokraatlike valimiste korraldamist partnerriikides.

Kõnealuste kohustuste tõhus täitmine moodustab olulise osa ELi suhetest Euroopa naabruspoliitikas osalevate partnerriikidega ning määrab ära, kui kiiresti arenevad ELi suhted üksikute riikidega. See, millisel määral naaberriigid kõnealuseid kohustusi täidavad, on erinev, jättes ka märkimisväärset arenguruumi. Näiteks ei saa Euroopa naabruspoliitikast tulenevaid täiendavaid soodustusi pakkuda Valgevenele, kuna president Lukašenko korra ajal ei austata demokraatlikke väärtusi.

Euroopa naabruspoliitikaga püüeldakse ka selle poole, et partnerid võtaks omaks ELi välissuhete peamised prioriteedid, mille hulka kuuluvad rahvusvahelise õiguse järgimine, konfliktide ennetamine ja lahendamine, mitmepoolsuse põhimõtte toetamine, koostöö tegemine terrorismi vastu võitlemisel ning massihävitusrelvade leviku vastu võitlemine. Euroopa naabruspoliitikaga püütakse tõhustada kõnealustel ja muudel teemadel peetavaid dialooge.

■ Ühistele väärtustele pühendumise edendamine

EL julgustab kaitsma peamisi inim- ja sotsiaalseid õigusi, sealhulgas nii meedia- ja sõnavabadust, vähemuste ja laste õigusi, soolist võrdõiguslikkust, ametiühingute õigusi ja muid põhilisi töönorme, kui ka võitlust piinamisega ja väärkohtlemise vältimist. Selle saavutamise viisid hõlmavad vastavaid õigusakte, rahvusvaheliste konventsioonide täitmist, rassivihkamise ja ksenofoobia vastu võitlemist ja üldist inimõiguste alast koolitust. Samuti toetab Euroopa naabruspoliitika selles osalevate partnerriikide kodanikuühiskondade arengut ja rolli.

Inim- ja põhiõiguste austamine on silmapaistval kohal kõigis ühiselt kokkulepitud tegevuskavades. Tegevuskavad sisaldavad prioriteetide kogumit, mis edendaks ühistele väärtustele pühendumist, sealhulgas konkreetseid inimõiguste ning poliitiliste ja haldusreformide suhtes kokkulepitud kohustusi ning kohustusi, mille täitmist jälgitakse ELi ja partnerriikide ühisstruktuuride (allkomiteed) kaudu.

Riike toetades ja neile asjatundlikke kogemusi pakkudes aitab EL neil demokratiseerimise edendamiseks ette valmistada ja ellu viia peamisi reforme nagu valimis-seadused, haldussuutlikkuse deentraliseerimine ja tugevdamine. Euroopa naabruspoliitika tõstab ka partnerite suutlikkust järgida õigusriigi põhimõtteid ning edendada sealhulgas nii tsiviil- ja kriminaalseadustike reforme, kohtu- ja kinnipidamissüsteemide reforme kui ka võitlust korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevusega.

Euroopa naabuspoliitika tegevuskavade osad, milles käsitletakse poliitilisi reforme ja inimõigusi, põhinevad rahvusvahelistel ja inimõiguste seaduses sätestatud põhimõtetel, mille EL ja partnerriigid on rahvusvaheliste (eriti Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni) ja regionaalsete (nagu Euroopa Nõukogu või Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni) konventsioonide või ELiga sõlmitud kahepoolsete kokkulepetega heaks kiitnud. ÜRO inimõiguste konventsioonidele on näiteks alla kirjutanud kõik ELi naabrid. Samuti on partnerriigid kohustunud järgima põhilisi töönorme ja edendama Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni asjaomaste konventsioonide kohaselt põhilisi sotsiaalseid õigusi (mis on ka tingimuseks teatavate kaubandushüvede saamiseks ELilt). Käsitletud on ka naiste ja laste õigusi, kas otse, kohustudes tagama nende võrdse kohtlemise ja neile

võrdsed võimalused ning tugevdama naiste poliitilist, majanduslikku ja sotsiaalset rolli, või inimkaubanduse vastu võitlemise meetmete kaudu.

EL annab Euroopa naabuspoliitikas osalevatele riikidele nende reformide toetamiseks rahalist ja tehnilist abi. Lisaks sellele teeb ta täiendavaid rahalisi soodustusi nendele riikidele, kes on valmis looma sügavama partnerlussuhte ning jätkama reforme uue juhtimisrahastu alusel, eriti haldusalal.

■ Poliitilise dialoogi ja koostöö intensiivistamine

Euroopa naabuspoliitika tegevuskavades on määratletud ka valdkonnad, milles EL ja tema partnerid saavad tõhustada dialoogi ja vahetada teavet poliitilistel ja välispoliitilistel teemadel, paljudes välis- ja julgeolekupoliitikat käsitlevates ning rahvusvahelistes ja piirkondlikes küsimustes, konflikti vältimise ja kriisijuhtimise, ühiste julgeolekuohtude nagu terrorismi, massihävitusrelvade ja ebaseadusliku relvaekspordi, ning muudesse konkreetse riigi Euroopa naabuspoliitika tegevuskavas prioriteetsetena määratletud valdkondadesse jäävates küsimustes.

Euroopa naabuspoliitika tegevuskavades esitatud poliitiliste prioriteetide hulka kuuluvad näiteks:

- Jordaania valitsuse riiklikus kavas kirjeldatud reformide toetamine;
- Moldova valimist käsitlevate õigusaktide reformimine, kohtu sõltumatus ja põhivabaduste tugevdamine, korruptsiooni vastu võitlemine ning Transnistria konflikti edukaks lahendamiseks tehtud jõupingutused;
- Maroko demokraatlike reformide jätkamine, inimõigusi käsitlevate rahvusvaheliste konventsioonide rakendamine ja kohtusüsteemi ajakohastamine;
- Palestiina omavalitsuse puhul ühtse strateegia vastuvõtmine kohtureformi elluviimiseks ning korruptsiooni vastu võitlemine;
- Tuneesia demokraatlike reformide, inimõiguste ning kohtute sõltumatus ja ajakohastamise toetamine;
- Ukraina kohtu sõltumatus tugevdamine, korruptsiooni vastu võitlemine ja töö Transnistria konflikti edukaks lahendamiseks.

Kõnealuse koostöö tulemusena võivad partnerriigid osaleda lõpuks ELi ühises välis- ja julgeolekupoliitikas või Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitikas, ühiskoolitustel ja -õppustel ning ELi juhitud kriisohjamisoperatsioonides, nt Maroko ELi ALTHEA operatsioonis Bosnias. Samuti võib EL anda riikidele nõu ja abistada neid terrorismi vastu võitlemise ja terrorismi leviku tõkestamise rahvusvaheliste kohustuste täitmisel.

Üheks väga konkreetseks poliitilise koostöö tõhustamise võimaluseks on ka see, et riike võib kutsuda ühinema ELi välispoliitiliste avaldustega, mis väljendavad ELi seisukohti konkreetsetes välispoliitilises küsimuses. Kõnealust võimalust ühineda teatud juhtudel selliste ühise välis- ja julgeolekupoliitika avaldustega on pakutud juba Moldovale ja Ukrainale.

Lepingulised suhted ELiga ja tegevuskavad 2007. aasta veebruari seisuga

ENP partnerriik	Lepinguliste suhete jõustumine EÜga	ENP riigiaruanne	ENP tegevuskava	EÜ võttis vastu	Partnerriik võttis vastu
Alžeeria	AL – 2005	koostamisel	--	--	--
Armeenia	PKL – 1999	märts 2005	kokkulepe septembris 2006	13.11.2006	14.11.2006
Aserbaidžaan	PKL – 1999	märts 2005	kokkulepe septembris 2006	13.11.2006	14.11.2006
Valgevene	--	--	--	--	--
Egiptus	AL – juuni 2004	märts 2005	kokkulepe 2006 lõpus	--	ootuste kohaselt märtsis 2007
Georgia	PKL – 1999	märts 2005	kokkulepe septembris 2006	13.11.2006	14.11.2006
Iisrael	AL – juuni 2000	mai 2004	kokkulepe 2004 lõpus	21.02.2005	11.04.2005
Jordaania	AL – mai 2002	mai 2004	kokkulepe 2004 lõpus	21.02.2005	11.01.2005
Liibanon	AL – aprill 2006	märts 2005	kokkulepe mais 2006	17.10.2006	19.01.2007
Liibüa	--	--	--	--	--
Moldova	PKL – juuli 1998	mai 2004	kokkulepe 2004 lõpus	21.02.2005	22.02.2005
Maroko	AL – märts 2000	mai 2004	kokkulepe 2004 lõpus	21.02.2005	27.07.2005
Palestiina omavalitsus	AL (vaheleping) – juuli 1997	mai 2004	kokkulepe 2004 lõpus	21.02.2005	04.05.2005
Süüria	--	--	--	--	--
Tuneesia	AL – märts 1998	mai 2004	kokkulepe 2004 lõpus	21.02.2005	04.07.2005
Ukraina	PKL – märts 1998	mai 2004	kokkulepe 2004 lõpus	21.02.2005	21.02.2005

Vabariik**Pealinn:** Alžiir**Vääring:** alžeeria dinaar (1 euro = 89 DZD)**Rahvaarv (sellest kuni 14-aastaseid):**

32,5 mln (29%)

Pindala: 2 382 000 km²**Eksport ELi (% kogueksportidist):**

13,8 mld eurot (56%)

Import EList (% koguimpordist):

10,2 mln eurot (64%)

SKT: 65 mld eurot**SKT inimese kohta:** 2 027 eurot**Inflatsioon:** 3,6%**Töötus:** 22,5% (2005. aasta andmetel)**Keel(ed):** araabia (riigikeel), prantsuse, berberi dialektid**Internetikasutajaid (1 000 inimese kohta):**

Ei kohaldata

ELi ja Alžeeria suhted põhinevad ELi ja Alžeeria vahel sõlmitud assotsieerimislepingul, mis jõustus septembris 2005 ja millega nähti ette tihedam poliitiline ja majanduslik dialoog, kaubanduse ja teeninduse järkjärguline liberaliseerimine ning koostöö tegemine majandus-, sotsiaal-, kultuuri- ning justiits- ja siseküsimustes.

Prioriteet on assotsieerimislepingu täielik rakendamine. Pärast lepingu jõustumist on juba peetud assotsieerimisnõukogu koosolek ja asjaomased töörühmad on alustanud tööd tehnilisel tasandil.

Alžeeria reformide EL-poolse toetamise kohta võib tuua järgmisi näiteid:

- 57 miljoni euro suurune projekt, mille eesmärk on parandada väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete konkurentsivõimet. Koolitus, eksperdiabi ja parem

juurdepääs ametiteabele aitab umbes 3000 väikesel ja keskmise suurusega ettevõttel kohaneda paremini turumajanduse tingimustega. Majanduskeskkonda parandatakse ka väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete sektori arendamisega tegelevaid asutusi ja riiklike organisatsioone toetades;

- 20 miljoni euro suurune projekt, millega toetatakse majanduse juhtimise parandamist, aidates näiteks valitsusel riiklike prognooside tegemiseks parandada riikliku statistika kogumist ja töötlemist;

- 10 miljoni euro suurune programm, millega toetatakse tehnilise nõu andmise ning koolituse ja ELi kuuluvate riikide ametiasutustega tehtava koostööga oskuste omandamist Alžeeria avalikus teenistuses ja muudes institutsioonides;

- 10 miljoni euro suurune programm, millega toetatakse kodanikuühiskonda, aidates arendustegevusega tegelevatel valitsusvälistel organisatsioonidel rakendada projekte ja luua võrgustikke, korraldades sealhulgas kohtumisi Euroopa valitsusväliste organisatsioonidega.

i

Vabariik

Pealinn: Yerevan

Vääring: dram (1 euro = 560 AMD)

Rahvaarv (sellest kuni 14-aastaseid):

3,21 mln (21,6%)

Pindala: 30 000 km²

Eksport ELi (% kogueksportidist):

170 mln eurot (39%)

Import EList (% koguimpordist):

351 mln eurot (34%)

SKT: 3 mld eurot

SKT inimese kohta: 879 eurot

Inflatsioon: 7%

Töötus: 30% (2003. aasta andmetel)

Keel(ed): armeenia 97,7%, jeziidi1%, vene 0,9%, muud 0,4% (2001. aasta loenduse andmetel)

Internetikasutajaid (1000 inimese kohta):

37

Armeenia reformidest toetab EL näiteks institutsioonilist, õigus- ja haldusreformi, pöörates tähelepanu ka ülemineku sotsiaalsetele tagajärgedele, nt toetades Euroopa naabruspoliitika raames majanduslikku, poliitilist ja sotsiaalset arengut:

- samuti rahastas Maailma Kaubandusorganisatsioon programmi TACIS kaudu Armeenia Euroopa poliitika ja õiguslase nõustamise keskust AEPLAC. AEPLACi praeguses neljandas etapis antakse partnerlus- ja koostöölepingu rakendamiseks valitsusele poliitika- ja õiguslase kõrgetasemelist nõu;

- toetades Medzamori tuumaenergiajaama enneaegset sulgemist ja tuumaenergiale alternatiivide väljatöötamist: gaasihoidlate ja hüdroenergiajaamade taastamine, taastuvenergia arenguvõimaluste hindamine, teostatavusuringute ja Medzamori likvideerimisstrateegia ettevalmistamine;

- toetades haridust ja kutseõpet, mis annab panuse ka vaesuse vähendamisse;

- toiduaietega kindlustatuse programmiga, mis on suunatud vaesuse vähendamisele. Sellega antakse rahalisi/eelarvelisi vahendeid ja tehnilist abi peamise maareformi ja riigi finantshalduse jaoks ning toetatakse sotsiaalsektoreid (peretoetused ja lapsehooldus).

Suhted ELiga põhinevad ELi ja Armeenia vahel sõlmitud partnerlus- ja koostöölepingul, mis jõustus 1999. aastal ja mille eesmärk on edendada demokraatlike ja õigusriigi põhimõtete ning inimõiguste austamist, turumajanduse konsolideerimist, kaubanduse liberaliseerimist ning koostööd paljudes valdkondades.

Kaasates omal algatusel Euroopa naabruspoliitikasse Armeenia koos Aserbaidžaaniga ja Georgiaga, andis EL märku oma valmisolekust aidata nendel riikidel kõnealuseid ülesandeid täita. Riigi kohta märtsis 2005 esitatud Euroopa naabruspoliitika aruandes nimetas Euroopa Komisjon, et tegevuskavas tuleks muu hulgas ette näha demokraatlike ja turumajanduse reformide toetamine. ENP tegevuskava võeti vastu 14. novembril 2006.

Tuumaohutus – Medzamor

Medzamori tuumaenergiajaama sulgemine on üks ELi ja Armeenia vahelistes suhetes käsitletavatest küsimustest. Armeenia, kellel on puudus loodusvaradest, sõltub olulisel määral kõnealusest jaamast, mis avati uuesti 1995. aastal. Seda peetakse aga oma ehituse/projekti poolest ohtlikuks ning see asub seismilises tsoonis. Euroopa Liit on pakkunud selle enneaegse sulgemise hõlbustamiseks 100 miljonit eurot.

Õiguse, vabaduse ja julgeoleku tagamine

Euroopa naabruspoliitika üks algseid eesmärke oli vältida uute eraldusjoonte loomist laienenud ELi piiridel. Selles suhtes omab otsustavat tähtsust Euroopa naabruspoliitika tegevus justiitsvaldkonnas ning vabaduse ja turvalisuse alal, mis hõlmab ELi ja tema partnerite selliseid kasvava tähtsusega riikidevahelisi ülesandeid nagu sisserändesurvega toimetulek, varjupaiga- ja viisaprobleemidega tegelemine, organiseeritud kuritegevuse, eriti inimkaubanduse, uimastiäri, terrorismi ja ka rahapesu vastu võitlemine.

Partneritega koostatud Euroopa naabruspoliitika tegevuskavadega püütakse tõhustada politsei- ja kohtukoostööd, sealhulgas ka selliste ELi institutsioonidega nagu Euroopa Politseiamet (Europol) ja justiitskoostöö üksus (Eurojust).

Naabruskonna justiitsvaldkonna, vabaduse ja julgeoleku edendamine hõlmab ka tegelemist sisemiste süsteemsete ülesannetega. EL ja tema partnerid on ühiselt huvitatud avalike asutuste töö parandamisest ja tõhusa haldamise tagamisest. Riikide aitamine usaldusväärsete justiitsasutuste loomisel on oluline, kuna nii hea poliitiline juhtimine kui terve majanduskeskkond tuginevad õigusriigi põhimõtetele. Seepärast on EL kõnealuseid tegevusi juba toetanud, aidates näiteks Georgial parandada oma kohtusüsteemi üheaastase nõuandemissiooniga aastatel 2004 – 2005.

Euroopa naabruspoliitika tegevuskavad sisaldavad tavaliselt mitmeid justiitsvaldkonna, vabaduse ja turvalisusega seotud prioriteete:

- õigusala koostööd tsiviil- ja kriminaalasjades ning justiitsreformide;
- parandada läbipaistvust ja koostööd korruptsioonivastases võitluses;
- võidelda rassismi ja ksenofoobia vastu;
- tugevdada koostööd terrorismi vältimisel ja selle vastu võitlemisel;
- õiguskaitsealast koostööd;
- parandada koostööd võitluses organiseeritud kuritegevusega;
- teha koostööd uimastitevastases võitluses;
- teha koostööd rahapesu ning finants- ja majanduskuritegude vastu võitlemisel;
- arendada dialoogi sisserändega seotud küsimuste üle ja tagada sisserändevoogude tõhus haldamine;
- teha koostööd ebaseadusliku sisserände takistamisel ja selle vastu võitlemisel;
- tõsta partnerite võimet hallata sisserännet ja kaitsta pagulasi;
- parandada partnerite piirikontrolli suutlikkust;
- tõsta partnerite dokumentide turvalisust.

■ Sisserände haldamine

Olles sajandeid olnud sisserände lähtekohaks, on Euroopa nüüd ihaldatav sihtkoht ning sisseränne on Euroopa avalikku arvamust silmas pidades üheks eriti tundlikuks teemaks, mis paneb kodanikke muretundma selle mõjude üle tööpuudusele ja konkurentsile töökohtade pärast. Euroopa vajab aga sisserännet, kuna selle enda rahvaarv väheneb ja rahvastik vananeb. 2050. aastaks väheneb Austria rahvaarv ilma sisserändeta neljandiku võrra ning üks kolmandik itaallastest oleksid vanemad kui 65. Vabaneks töökohti, majanduskasv väheneks ja elatustasemed langeksid järsult.

Seepärast peab Euroopa töötajaid ja oskusi väljastpoolt hankima. Ta vajab sisserände tõhusat haldamist. See tähendab õige tasakaalu leidmist ühelt poolt ebaseaduslikule sisserändele ja inimkaubandusele piiri panemise ning teiselt poolt tervitatavate sisserändajate vastuvõtmise vahel, keda Euroopa vajab oma majanduslikuks ja sotsiaalseks heaoluks. Sisserände hea haldamine tähendab seadusliku sisserände ja liikuvuse edendamist, eriti teatavate inimkategooriate puhul nagu üliõpilased või juhul, kui EL vajab oskustöölisi partnerriikidest, arvestades samas ajude äravooluga, haritud ja andeka inimressursi kaotusega. Ebaseadusliku sisserändega tuleb aga võidelda, mis

tähendab ELi naabrite aitamist nende piirihaldamise parandamisel, reisidokumentide turvalisuse tõstmisel ning nende võimekuse tõstmisel oma piiride tõhusaks kontrollimiseks.

Euroopa naabruspoliitikaga loodetakse luua täpselt selline tasakaal ning võetakse sisseränne kindlalt partnerriikidega peetava dialoogi kavasse. Varem olid üheks peamiseks sisserände kohaks ELi naabrid, kuid praegu on need kaugemalt tulevate inimeste jaoks enamasti transiidiriigiks või isegi sihtriigiks. Selle järjest tähtsama ja ühise ülesande lahendamiseks on EL intensiivistanud partnerriikidega, eriti lõunanaabritega, sisserände üle peetavat dialoogi. 2005. aasta lõpuks olid korrapäraselt kohtuvad töörühmad loodud Jordaania, Moldova ja Tuneesiaga ning sobival ajal tehakse seda ka teiste riikidega.

EL aitab Euroopa naabruspoliitikas osalevaid riike rahalise abi ja nõuga nende püüdlustes tegeleda seadusliku ja ebaseadusliku sisserändega. Ta rahastab projekte kogu oma naabruskonnast asjaomaste institutsioonide loomiseks, piirikontrolli parandamiseks, varjupaiga taotlejate ja pagulaste vastuvõtvõimaluste täiendamiseks ja ebaseadusliku sisserände ja inimkaubanduse vastu võitlemiseks.

Rände ja varjupaigaga seotud abi: programm Aeneas

ELi programm Aeneas loodi selleks, et aidata kolmandaid riike ja teha nendega koostööd rändajate õiguste kaitsmisel, ebaseadusliku rände vastu võitlemisel, pagulaste kaitse tõhustamisel, tagasipöördunud rändajate vastuvõtmise ja taasintegreerimise hõlbustamisel, seaduslike rändekanalite kasutamise edendamisel ja rände haldamise toetamisel. Ajavahemikuks 2004–2006 nähti programmi jaoks ette 120 miljonit eurot. Programm on suunatud eelkõige ELiga tagasivõtulepingu sõlminud riikidele ning riikidele, kust ELi suunduvad rändevood alguse saavad või seda läbivad. Sama tegevust jätkatakse ka jätkuprogrammiga alates 2007. aastast.

■ Varjupaiga ja pagulaste probleemi käsitus

Viimaste aastate jooksul on päevakorda kerkinud varjupaiga otsijaid ja pagulasi käsitlevate probleemide korraldamise küsimus. Kuna ELi naaberriikide institutsionaalne ja finantssuutlikkus ei ole sageli selliste ülesannete täitmiseks piisav, on Euroopa naabruspoliitika eesmärgiks aidata partneritel vajalikku suutlikkust arendada ning luua tõhusaid juhtimissüsteeme. EL usub kooskõlas rahvusvaheliste konventsioonidega, et pagulaste probleemile tuleks lahendus leida esiteks ja eelkõige piirkondades, kust pagulased pärinevad.

■ Piiride haldamine

Olulise tähtsusega on ka piirihaldus, kuna vaid koostöös saavad EL ja tema naabrid ühiseid piire tõhusalt hallata ning hõlbustada riikidevahelist seaduslikku rännet. Selle eesmärk on hõlbustada inimeste ja kaupade liikumist üle piiri, tagades samas kõrgetasemelise turvalisuse ebaseadusliku rände eest, ning aidata tõsta riikide suutlikkust piiride tõhusamaks kontrollimiseks. EÜ võib kõnealuseid reforme toetada mitmel kujul, näiteks antakse ELi piiriabimissiooni kaudu abi Moldovale ja Ukrainale nende ühise piiri haldamiseks (vaata lk 47).

Institutsioonide loomine

Euroopa naabruspoliitika aitab luua institutsioone, mis vastaksid õigusriigi põhimõtetele, edendaksid austust inimõiguste vastu ning aitaksid riikidel parandada rände haldamist. Alžeerias koolitab EL näiteks rändevooegade haldamises osalevat politseiteenistust, käsitledes sealhulgas rahvusvaheliste konventsioonide nõudeid pagulaste kaitse kohta. Marokos rahastab EL riikliku tööhõiveasutuse rahvusvahelise osakonna loomist.

■ Viisaprotseduuride lihtsustamine ja ebaseaduslike rändajate tagasivõtmine

ELil on inimeste liikumist käsitleva tasakaalustatud poliitika toetamiseks konkreetsed vahendid. Näiteks alustas ta 2005. aastal läbirääkimisi viisarežiimi lihtsustamise lepingu üle Ukrainaga. Selle eesmärk on kergendada viisa saamist ELi reisida soovivate ukrainlaste jaoks, kaotades või vähendades viisatasu või vähendades teatavatelt reisijate kategooriatelt,

nagu üliõpilased, teadlased, ärimehed või isegi reformi pärast koosolekutele ja koolitustele minevad ametnikud, nõutavate dokumentide hulka. Reisivõimaluste edendamine toob ka laiemat majanduslikku kasu ning soodustab kultuuridevahelist suhtlemist.

Lisaks viisade andmise lihtsustamisele on EL elavalt huvitatud tagasivõtulepingute üle peetavatest läbirääkimistest, nagu ta seda on teinud Maroko ja Ukrainaga. Nendes sätestatakse ebaseaduslike sisserändajate asjaomase partnerriigi (või ELi liikmesriigi) territooriumile tagasisaatmise kord. Viisade andmise hõlbustamine ja rändajate tagasivõtmine on headeks näideteks meetmete ELi tasandil võtmise mõttekusest, võrreldes ELi liikmesriikide ja partnerriikide vahel sõlmitud kahepoolsete kokkulepetega, millest osad võidakse ka sõlmimata jätta.

Aserbaidžaan

i

Vabariik

Pealinn: Baku

Vääring: uus Aserbaidžaaani manat
(1 euro = 1,10 AZM)

Rahvaarv (sellest kuni 14-aastaseid):
7,9 mln (26,4%)

Pindala: 87 000 km²

Eksport ELi (% kogueksportidist):
1,068 mld eurot (66%)

Import EList (% koguimpordist):
1,32 mld eurot (42%)

SKT: 7 mld eurot

SKT inimese kohta: 823 eurot

Inflatsioon: 6,2% (2005. aasta lõpus)

Töötus: 1,2% (ametlikud andmed)

Keel(ed): aserbaidžaaani (aseri) 89%, vene 3%,
armeenia 2%, muud 6% (1995. aasta andmetel)

Internetikasutajaid (1 000 inimese kohta):
Ei kohaldata

ELi suhted Aserbaidžaaniga põhinevad partnerlus- ja koostöölepingul, mis jõustus juulis 1999. Sellega püütakse näiteks kaotada kaubandustõkked, edendada investeerimist ning julgustada intellektuaal-

tööstus- ja kaubandusomandi õiguste kaitsmist, pannes samas aluse korrapärasele poliitilisele dialoogile.

EL märkis, et aitab kõnealuseid ülesandeid lahendada, kuna Aserbaidžaan koos Armeenia ja Georgiaga kaasati Euroopa naabruspoliitikasse 2004. aastal omal soovil. 2005. aasta märtsis Euroopa naabruspoliitika riigiaruandes ütles Euroopa Komisjon, et tegevuskavas tuleks muu hulgas ette näha turumajanduse toetamine, institutsionaalsed ja poliitilised reformid, vaesuse vähendamine ja mitmed muud meetmed, mida vajatakse riigi lähendamiseks ELile. Poliitilisest küljest on EL valmis aitama Aserbaidžaanil edendada demokraatia arengut riigis, parandada valimiste korraldamist ja tõhustada inimõiguste ja põhivabaduste kaitsmist. ENP tegevuskava võeti vastu 14. novembril 2006.

Aserbaidžaaani reformide EL-poolse toetamise kohta võib tuua järgmisi näiteid:

- elutingimuste parandamise toetamine Fizuli piirkonnas 22 külas, parandades elektri jaotusvõrke, joogiveevarusid ja niisutuskanaleid ning taastades piirkonna raudteeühenduse pealinnaga. Lisaks piirkonna põhiliste elutingimuste parandamisele võimaldas see ka umbes 35 000 riigisisest ümberasustatud isikul kodukülla tagasi pöörduda;
- majandusliku ja sotsiaalse arengu toetamine, aidates ajakohastada sotsiaalkaitsektorit, korraldades ümber majandusliku arengu ministereid, toetades väikesi ja keskmise suurusega ettevõtteid ning edendades Aserbaidžaaani eksporti, mis kõik aitab tõsta elatustaset ning võidelda vaesuse vastu, nagu ka toiduainetega kindlustatuse programmi kaudu põllumajanduse arenguks ja sealhulgas ka niisutussüsteemideks ja maareformiks antav EÜ toetus.

©dpa Picture-Alliance

Reformide toetamine

ELi toetab ajavahemikul 2004–2006 Aserbaidžaaani institutsionaalseid ning õigus- ja haldusalaseid reforme umbes 30 miljoni euroga. Abi antakse näiteks sotsiaaltoetuste süsteemi reformimiseks, piirivalve ajakohastamiseks ja inimkaubanduse vastaste meetmete jaoks. EÜ rahastab ka erasektori toetamist ja majanduslikku arengut, näiteks riikliku kutsekoolitusstrateegia väljatöötamise kaudu.

Presidentaalne vabariik

Pealinn: Kairo

Vääring: Egiptuse nael (1 euro = 7 EGP)

Rahvaarv (sellest kuni 14-aastaseid):

77,5 mln (33%)

Pindala: 998 000 km²

Eksport ELi (% kogueksportidist):

3,75 mld eurot (43%)

Import EList (% koguimpordist):

7,98 mld eurot (39%)

SKT: 62 mld eurot

SKT inimese kohta: 893 eurot

Inflatsioon: 8,1%

Töötus: 9,5% (2005. aasta andmetel)

Keel(ed): araabia (riigikeel), inglise ja prantsuse

Internetikasutajaid (1 000 inimese kohta):

44

ELi ja Egiptuse suhted põhinevad assotsieerimislepingul, mis allkirjastati juunis 2001 ja jõustus juunis 2004, asendades varasemat, 1977. aasta koostöölepingut.

Esimene ELi ja Egiptuse Assotsieerimisnõukogu koosolek toimus juunis 2004. Assotsieerimislepinguga luuakse ELi ja Egiptuse vahelise partnerluse põhjalik raamistik, mis hõlmab majanduslikku, poliitilist ja sotsiaalset mõõdet. Assotsieerimislepingu peamine eesmärk on luua poliitilise partnerluse ja laiema koostöö raamistik ja vabakaubanduspiirkond ELi ja Egiptuse vahel ning aidata kiirendada sotsiaalset arengut ja majanduskasvu.

Märtsis 2005 andis Euroopa Komisjon välja Egiptuse poliitilist ja majanduslikku olukorda kajastava Euroopa naabruspoliitika riigiaruande ning arutelusid Euroopa naabruspoliitika tegevuskava üle alustati 2005. aastal ning need viidi lõpule 2006. aastal. Euroopa naabruspoliitika on sobiv vahend Egiptuse demokraatlike ja majanduslike reformide toetamiseks.

Egiptuse reformide EL-poolse toetamise kohta võib tuua järgmisi näiteid:

- koostöö ja suutlikkuse loomine inimõiguste ja demokraatlike reformide valdkonnas ning valitsemistava valdkonnas, samuti riiklike programmide tugevdamine

nt ombudsmeni kantselei, riiklik inimõiguste nõukogu, ja riiklik naistenõukogu;

- Egiptuse **eksporti**, mida peetakse Egiptuse majanduses ja reformides üheks tähtsamaks prioriteediks, suurendamise toetamine tööhõive ja majanduskasvu soodustamiseks. Alates ELi ja Egiptuse vahel sõlmitud assotsieerimislepingu jõustumisest 2004. aastal on ELi ja Egiptuse kahepoolne **kaubandus** kindlalt kasvanud, kusjuures kasvanud on nii Egiptuse eksport ELi (20,7% kasv 2005. aastal) kui ka ELi eksport Egiptusesse (12,3% kasv 2005. aastal). Laienenud EL on Egiptuse suurim kaubanduspartner, kellega omatav kaubandus moodustab enam kui 40% Egiptuse kaubavahetusest kogu maailmaga;

- Egiptuses rakendatavate oluliste tollireformide toetamine, et hõlbustada tolliprotseduuride lihtsustamise ja ajakohastamise abil **kaubandust**. Komisjoni kaubanduse edendamise programmidega nähakse ette eesmärgistatud ELi poliitiline toetus koos tehnilise abiga. Laienenud EL on Egiptuse suurim kaubanduspartner, kellega omatav kaubandus moodustab enam kui 40% Egiptuse kaubavahetusest kogu maailmaga;

- 100 mln eurot **hariduse edendamist käsitleva programmi** jaoks, tehes koostööd ka Maailmapangaga. Kõnealuse programmi eesmärk on parandada põhihariduse süsteemi Egiptuses, pöörates erilist tähelepanu sellistele geograafilistele piirkondadele, kus hariduse saamine on raskendatud. 27st kubernerikonnast 15s rakendatud programm on aidanud 400 kooli ehitamise, mööbliga varustamise ja õpiraskustega laste olulise toetamise abil parandada, eriti tüdrukute jaoks, võrdsust ja juurdepääsu haridusele. 1500 õpetajale kaasaegsete õppemeetodite tutvustamise, 1000 kooli arvutitega varustamise ja neile antud arvutialase koolituse abil on parandatud ka õpetamise ja õppimise kvaliteeti, mille tulemusena on kooli poolelijätjate arv vähenenud kõnealustes piirkondades 6,7%lt 3,4%ni;

- lisaks on EL oma **tervishoiusektori reformimise programmiga** järele proovinud ja rakendanud uue, perekeskse esmase arstiabi mudeli. EL on kliinikute rahastamiseks, paljude tervishoiuasutuste ajakohastamiseks ning olulise meditsiinialase koolituse ja seadmete saamiseks andnud 198 miljonit eurot.

Majandusliku integratsiooni ja reformide edendamine

Euroopa naabruspoliitika abil püütakse ELi ja partnerriikide vahel luua tihedamaid majanduslikke ja poliitilisi suhteid. Euroopa naabruspoliitika kohane rakendamine peaks andma nii otseselt kui kaudselt panuse partnerriikide säästvasse arengusse ning tooma olulist majanduslikku kasu kõikidele pooltele.

Majanduslike reformide ja avatud turumajanduste edendamine on üks viis, kuidas Euroopa naabruspoliitika abil kaubandus- ja investeerimisvõimalusi luua. Lisaks sellele annab kõnealune poliitika naaberriikidele olenevalt sellest, mil määral on nad suutelised nende asjaomaseid õigusakte, määrusi ja norme ELi omadega kooskõlastama, väljavaate laiendada juurdepääsu ELi siseturule.

■ Majanduslik olukord

Naaberpiirkondade majanduslik olukord varieerub lisraelist, mille SKT inimese kohta edestab kõigi Euroopa naabruspoliitikas osalevate riikide oma, kuni kõige vaesema Euroopa naabruspoliitikas osaleva riigini, Moldovani. ELi naabruskonnas on esindatud ka väga erinevat tüüpi majandused, hõlmates nii valdavalt põllumajandusel põhinevaid kui nõukogudejärgseid tööstusel põhinevaid majandusi. Kõigile Euroopa naabruspoliitikas osalevatele riikidele on omane see, et nad on majandusliku ülemineku etapis.

Enamik Euroopa naabruspoliitika partnereid on teinud edusamme oma majanduse stabiliseerimisel ning omades suhteliselt häid makromajanduslikke näitajaid,

püüdnud ilmselt majandusliku integratsiooni poole ELiga. Mitme riigi makromajanduses puudub aga veel tasakaal ning sissetulek inimese kohta on paljudes riikides väike. Samuti tuleb lahendada peamised sotsiaalsed probleemid, paljudes riikides vähendada sealhulgas ka vaesuse ikka veel kõrget taset. Enamikes naaberriikides on suur tööpuudus ning sageli tuleb neil lahendada veel paljude noorte tööturule integreerimise ülesanne. Peamiseks võrdlusnäitajaks Euroopa naabruspoliitika edukuse mõõtmisel on elatustaseme tõus ning majanduse keskseks ja esmatähtsaks ülesandeks võitlus vaesusega.

■ Juurdepääs ELi siseturule

ELi siseturust osa saamise võimalus on Euroopa naabruspoliitika majandust käsitlevat külge silmas pidades kõige uudsem osa. EL annab esmakordselt ELi mittekuuluvatele kolmandatele, madalama arengutasemega riikidele võimaluse osaleda ELi siseturul. Kõnealune protsess on järk-järguline ja süvenev, mille tegelik kasu avaldub keskmise või pika aja pärast, kui riikide normi on lähenenud ELi asjaomastele normidele. See kujutab endast nii võimalust kui ülesannet.

Euroopa naabruspoliitika pakub ELi siseturul ette nähtud normidel põhineva tööstuskaupade ringluse edendamiseks konkreetset vahendit. Selleks on Euroopa naabruspoliitika tegevuskavades sätestatud väljavaade sõlmida teatavate toodete puhul, mis on ELi tasandil juba kooskõlastatud, tööstustoodete vastavushindamise ja tunnustamise leping (Agreement

on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products). Kui riik on sellest huvitatud, peab ta esmalt ühtlustama oma õigusaktid ELi õigusaktidega ning looma vastavates kõnealustes sektorites vajalikud haldusstruktuurid. Kui kõnealused eeltingimused on täidetud, võib sõlmida lepingu, mis võimaldab asjaomaseid tooteid ilma täiendavate katsetuste või sertifikaatideta ELi turule viia. See vabastab nad võimalikest tülikatest protseduuridest, mis võivad kujutada endast märkimisväärset mittetariifset takistust kaubandusele ja juurdepääsule ELi siseturule.

■ Majandus- ja sotsiaalreformide edendamine

Kaubandus- ja investeerimispotentsiaali ei saa ilma avatud turumajanduste ja hea majandushalduseta täielikult ära kasutada. Selleks, et partnerriigid suudaks suuremast integreeritusest ELiga tuleneva konkurentsiga toime tulla ja sellega kohanduda ning siseriiklikud ülesanded lahendada, tuleb üle minna täielikult toimivatele turumajandustele, mida toetavad kindlad institutsioonid ja vastav sotsiaalpoliitika.

Olemasolevate kokkulepetega võrreldes on Euroopa naabuspoliitika tegevuskavades pööratud palju enam konkreetset tähelepanu usaldatavale makromajanduspoliitikale. Euroopa naabuspoliitika tegevuskavades käsitletakse tavaliselt selliseid teemasid nagu majanduslik ühtlustamine, riigivõlg, riigi rahanduse juhtimine ja rahapoliitika.

Euroopa naabuspoliitika edendab selliste valdkondade nagu avaliku sektori finantsjuhtimine, maksuhaldus ja finantsteenused parimaid tavasid. Turumajanduse edendamises on oma osa näiteks maksusüsteemi ajakohastamisel ja läbipaistvuse suurendamisel, maksuasutuste tugevdamisel ja maksuteenuseid käsitleva kindla regulatiiv- ja järelevalveraamistiku loomisel. EL aitab partneritel tagada riigihangete õiglast korraldamist – läbipaistvad ja ajakohased hankesüsteemid on vajalikud nii riigi finantside mõistlikuks juhtimiseks, kui ka ettevõtjate jaoks, kes soovivad kõnealusesse majandusse investeerida. Üldjoontes edendab Euroopa naabuspoliitika avaliku sektori head haldamist.

Majanduslikku stabiilsust ja majanduskasvu edendavaid struktuurseid majanduslikke reforme saab algatada ka võttes lähtekohaks ELi oma normide ehk ühenduse õigustiku asjaomaseid osi. Suurem ühtlus ELi õigusaktide ja õigusnormidega tõstaks investeerimist ja suurendaks majanduskasvu. Seda tunnistades on mõned rahvusvahelised finantsasutused hakanud oma riigistrateegiaid Euroopa naabuspoliitika tegevuskavade sisuga ühtlustama just seepärast, et need on ELi partneritega ühiselt kokku lepitud.

Lõplikult sõltub majandusedu riigi enda poolt reformidesse antavast panusest. Euroopa naabuspoliitika aga aitab riikidel teha tihedamaks majanduslikuks integreerituseks vajalikke muutusi, andes suuremat finants- ja tehnilist abi, pakkudes mitmetes ELi programmides, nagu teadusuuringute programmid ja haridusprogrammid, osalemise võimalust ning paremaid füüsilisi ühendusi ELiga sellistes sektorites nagu energeetika, transport ja telekommunikatsioonid.

Euroopa naabuspoliitika tegevuskavades kuuluvad nimetatud majanduse prioriteetide hulka näiteks:

- maksusüsteemi jätkuv arendamine ja haldamine ning riigi rahandusreformi jätkamine Jordaanias;
- makromajandusliku stabiilsuse tagamine ja ülereguleerimise vähendamine Moldovas;
- avaliku sektori reformimine Marokos;
- sisekontrolli tugevdamine Palestiina omavalitsuses;
- Ukraina vormistamine Maaailma Kaubandusorganisatsiooni liikmeks ja makromajandusliku stabiilsuse tagamine Ukrainas.

■ Vaesusega võitlemine ja sotsiaalsete probleemide lahendamine

Vaesuse probleemi ees seisavad suuremal või vähemal määral kõik ELi naabrid. Võitlemine vaesusega, majandusolukorra halvenemisega ja sotsiaalse tõrjutusega peab olema kõigi meie partnerite reformistrateegiatel kesksel kohal.

Ta saab aidata võidelda vaesuse algpõhjustega, andes oma panuse pingutustesse jagada suuremast majanduskasvust saadavaid hüvesid kõigile ühiskonna sektoritele ning võttes sealhulgas positiivseid meetmeid sotsiaalse kaasatuse edendamiseks. See hõlmab majandus-, tööhõive- ja sotsiaalpoliitikat, milles käsitletakse laia probleemiringi, sealhulgas näiteks haridust ja koolitust, tervist ja heaolu,

tööhõivet, elamumajandust, linnakeskkonna arendamist ja piirkondlikku arengut ning keskkonda.

Euroopa naabruspoliitikaga kaasneb partneritevaheline tihedam dialoog ja koostöö sellistes sotsiaalsetes küsimustes nagu sotsiaalmajanduslik areng, tööhõive, sotsiaalpoliitika ja struktuurained reformid. EL julgustab partnerriikide valitsusi tegema jõupingutusi vaesuse vähendamiseks, töökohtade loomiseks, põhiliste

Ukraina turumajanduslik staatus

Üheks esimestest Euroopa naabruspoliitika konkreetsetest saavutustest oli ELi kaubanduse kaitsemeetmete eesmärgil Ukrainale turumajandusliku staatuse andmine ELi poolt detsembris 2005. See tähendab, et ELi dumpinguvastastes menetlustes, mis takistavad kolmandatel riikidel müüa ELi turul kaupu ebaõiglaselt madalate hindadega, kasutatakse dumpingumarginaalide ja maksmisele kuuluvate täiendavate tollimaksude arvutamiseks Ukraina ettevõtete enda kulusid ja hindu (kolmandate riikide ning sarnaste ja asendatavate kulude asemel). Kuigi olemuselt tehniline, on see siiski oluline samm kaubanduse arengus.

©dpa Picture-Alliance

töönormide edendamiseks ning piirkondlike erinevuste vähendamiseks. Samuti võib ta anda neile nõu, kuidas parandada töötingimusi ja tõhustada sotsiaalabi ning anda riigisisese hoolekandesüsteemi reformi käsitlevat nõu.

ELi toetus nendes piirkondades, mis põhineb ka tihedal koostööl rahvusvaheliste finantsasutustega nagu Maailmapank, on ja jääb Euroopa naabruspoliitika üheks peamiseks komponendiks.

ELi naaberriikide peamised makromajanduslikud näitajad

ENP partnerriik	Pindala, 1000 km ²	Rahvaarv	Keskmine eluiga, aastad	Kogurahvatulu inimese kohta (USD)	Täiskasvanute kirjaoskus %, 15-aastased ja vanemad	Töötus %, 15-aastased ja vanemad
Alžeeria	2,382	32,531,853	71.0	2,270	69.8	22.5
Armeenia	30	2,982,904	71.4	1,060	99.4	30
Aserbaidžaan	87	7,911,974	66.9	950	98.8	1.2
Valgevene	208	10,300,483	68.1	2,140	99.6	2
Egiptus	998	77,505,756	69.6	1,250	55.6	10
Georgia	70	4,677,401	70.5	1,060	andmed puuduvad	17
Israael	22	6,276,883	79.7	17,380	96.9	8.9
Jordaania	89	5,759,732	71.2	2,190	89.9	15
Liibanon	10	3,826,018	71.9	6,010	andmed puuduvad	18
Liibüa	1,776	5,765,563	73.4	4,400	81.7	30
Moldova	34	4,445,421	67.5	710*	96.2	8
Maroko	459	32,725,847	69.5	1,570	50.7	10.5
Palestiina omavalitsus	6	3,800,000	72.4	andmed puuduvad	91.9	25.6
Süüria	185	18,448,752	73.2	1,230	82.9	20
Tuneesia	164	10,074,951	73.1	2,650	74.3	13.5
Ukraina	604	47,425,336	66.1	1,270	99.4	3.8
Naabrite keskmine	445	17,154,305	71.0	2 839	74.2	14.75
25 ELi riigi keskmine	156	18,250,000	78.15	22,444	97.0**	8.5

* ei hõlma andmeid Transnistria kohta

** ei hõlma kõiki ELi riike.

Allikad

Pindala	Kaubanduse peadirektoraat (Naaberriigid), Eurostat 2004 (EU-25)
Rahvaarv	CIA World Factbook (Naaberriigid), Eurostat 2004 (EU-25)
Keskmine eluiga	ÜRO Arenguprogrammi inimarengu aruanne 2005 (Naaberriigid), Eurostat 2003 (EU-25)
Kogurahvatulu inimese kohta	Maailmapank 2004, Atlase meetodil
Täiskasvanute kirjaoskus	ÜRO Arenguprogrammi inimarengu aruanne 2005
Töötus	CIA World Factbook (Naaberriigid), Eurostat 2006 (EU-25)

Vabariik**Pealinn:** Tbilisi**Vääring:** lari (1 euro = 2,16 GEL)**Rahvaarv (sellest kuni 14-aastaseid):**

4,7 mln (18%)

Pindala: 70 000 km²**Eksport ELi (% kogueksportidist):**

204 mln eurot (26%)

Import EList (% koguimpordist):

430 mln eurot (33%)

SKT: 5,1 mld eurot**SKT inimese kohta:** 696 eurot**Inflatsioon:** 5,7%**Töötus:** 17%**Keel(ed):** georgia (riigikeel) 71%, vene 9%, armeenia 7%, aseri 6%, muud 7%**Internetikasutajaid (1 000 inimese kohta):**

24

ELi ja Georgia vahelised suhted põhinevad 1999. aasta juuli partnerlus- ja koostöölepingul, milles nähakse ette kaubanduse liberaliseerimist ja koostööd paljudes valdkondades.

Georgia kaasati Euroopa naabruspoliitikasse koos Armeenias ja Aserbaidžaaniga 2004. aastal omal soovil. 2005. aastal märtsis esitatud Euroopa naabruspoliitika riigiaruandes ütles Euroopa Komisjon, et Euroopa naabruspoliitika tegevuskavas tuleks muu hulgas ette näha Georgia demokraatlike institutsioonide toetamist, õigusriigi põhimõtete tugevdamist ning turumajanduse ja õigusaktide reformide toetamist. ENP tegevuskava võeti vastu 14. novembril 2006.

Georgia reformide EL-poolse toetamise kohta võib tuua järgmisi näiteid:

■ demokraatia tugevdamiseks ja soodsate investeringute ja ettevõtluskliima parandamiseks on vaja kehtestada täielikult **õigusriigi põhimõtted**. ELi üheaastane nõustav missioon 2004–2005 (EUJUST THEMIS, esimene omataolistest õigusriigi põhimõtete missioonist, mille EL Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika alusel käiku lasi) aitas parandada Georgia justiitsüsteemi. Mitmed ELi eksperdid asusid tööle Georgia süsteemi erinevates strateegilistes punktides nagu siseministerium, peaprokuratuur ja kõrgeim kohus. Nad aitasid Georgia ametivõimudel koostada riigi kriminaalkohtusüsteemi reformimise põhjaliku kava. Uus 2006. aasta alguses käikulastud EÜ poolt rahastatud projekt aitab valitsusel kõnealust strateegiat rakendada. Edaspidi toetatakse nii vanglasüsteemi ümberkorraldamist kui ka prokuröriteenistuse reformi,

aidates justiitsministeriumil luua (valimisnimekirjade ja korruptsiooni vastu võitlemise jaoks) elanikeregister ja tasuta õiguslase abi süsteem;

■ EÜ on suurim rahvusvaheline annetaja **Lõuna-Osseetia** ja Abhaasia konfliktitsoonides. EÜ abist Abhaasiale on 10 miljonit eurot suunatud Enguri hüdroenergiajaama taastamiseks ja 4 miljonit eurot infrastruktuuri taastamisprogrammiks ning väiksemad meetmed usaldusliku suhte loomiseks valitsusväliste organisatsioonidega. Lõuna-Osseetias on rakendamisel 2,5 miljoni euro suurune infrastruktuuri programm (mis moodustab osa 7,5 miljoni euro suurusest tervikust) ning varjupaikade projektid. Olenevalt OSCE vajaduste hindamise uuringu tulemustest on võimalik, et abi antakse edaspidi ka rehabilitatsiooniks ja majandusarenguks;

■ toiduga kindlustatuse programmi alusel antava toetuse (2005. aastal 20 miljonit eurot) eesmärkideks on viia lõpule **põllumajandusloendus**, rakendada lapsehooldust käsitlev valitsuse tegevuskava, valmistada ette põllumajanduse keskpika tähtajaga arengukava ning lasta valitsusel vastu võtta konkreetsete toodete või teenuste allsektoreid (tee, nisu, vein, mehhaniseerimisteenused jne) toetavad mehhanismid (maksusoodustused, toetused jne), mis kõik aitavad kaasa majandusarengule.

Vabariik

Pealinn: Jeruusalemm (mida rahvusvaheline üldsus ei tunnista)

Vääring: lisraeli uus seekel (1 euro = 5,6 NIS)

Rahvaarv (sellest kuni 15-aastaseid):

6,98 mln (26,5%)

Eksport ELi (% kogueksportidist):

8,63 mld eurot (28%)

Import EList (% koguimpordist):

13,56 mld eurot (42%)

SKT: 94 mld eurot

SKT inimese kohta: 14 226 eurot

Inflatsioon: 2,4% (2005)

Töötus: 8,9%

Keel(ed): heebrea ja araabia (riigikeeled), laialt kasutusel ka inglise ja vene

Internetikasutajaid (1 000 inimese kohta):

40,7 (2004)

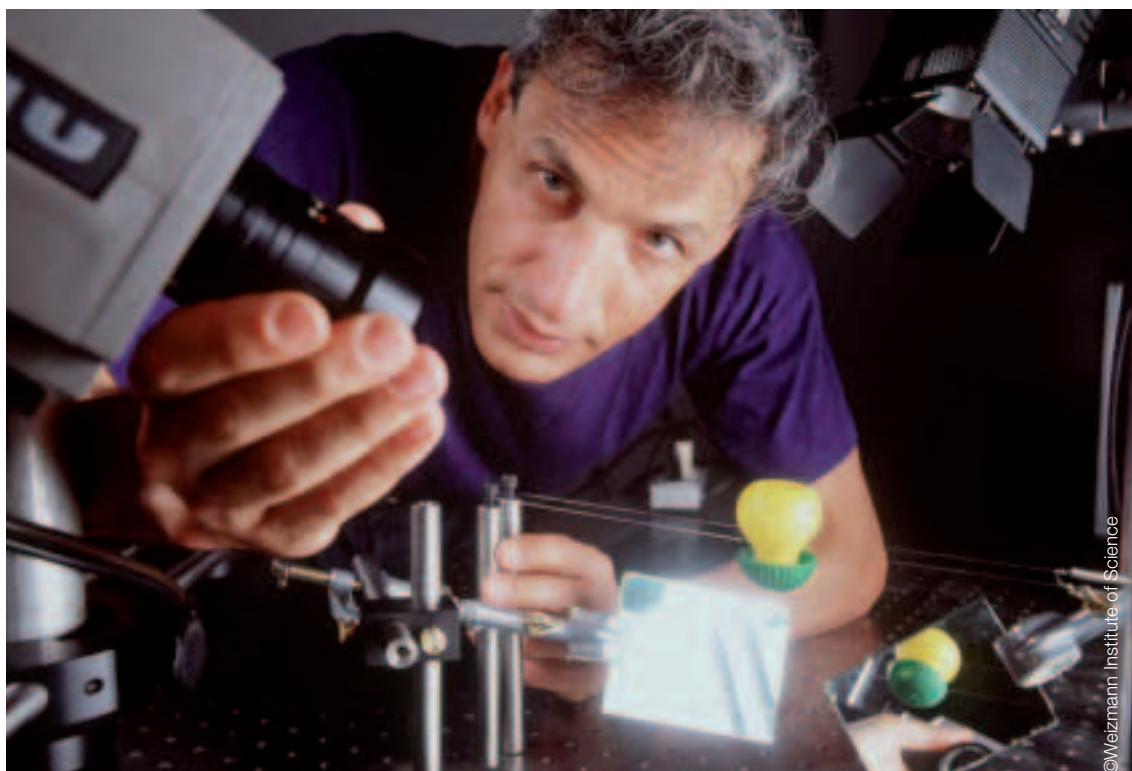
ELi ja lisraeli vaheliste suhete õiguslikuks aluseks on nende vahel sõlmitud assotsieerimisleping. See allkirjastati novembris 1995 ning jõustus juunis 2000, asendades varasema, 1975. aasta koostöölepingu. Assotsieerimislepingus on tähtsal kohal tööstuskau-pade vabakaubanduse korraldamine ja soodustused põllumajandussaaduste kaubandusele, mille kohta jõustus uus leping 2004. aastal.

Detsembris 2004 oli lisrael üks esimestest riikidest, kes ELiga Euroopa naabruspoliitika tegevuskavas kokku leppisid, mis avas uusi võimalusi ELi ja lisraeli vaheliste suhete arenguks, nähes ette tihedamat

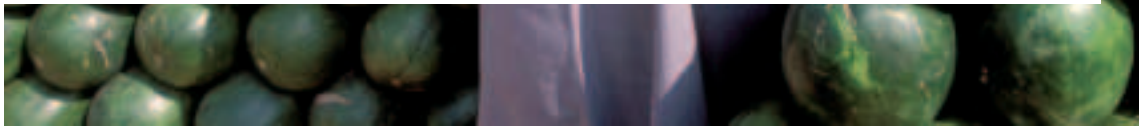
koostööd paljudes valdkondades. Selle üheks konkreetseks eesmärgiks on sealhulgas rahu edendamine Lähis-Idas. Ülejäänud prioriteetide hulka kuuluvad võitlemine antisemitismi, rassismi ja ksenofoobiaga, koostöö tõhustamine võitluses terrorismi ja massihävitussõjavägede leviku vastu, võitlemine inimkaubanduse ja organiseeritud kuritegevusega ning rändeprobleemide lahendamine. Euroopa naabruspoliitika tegevuskavaga loodetakse ajakohastada poliitilist koostööd, julgustada lisraeli õigusaktide lähendamist ELi õigusaktidele, mis lubaks avada lisraelile ELi siseturu, ning jätkata kaubanduse, teenuste ja põllumajanduse liberaliseerimist.

Siseturul osalemist silmas pidades oli lisrael esimene Euroopa-väline riik, kes liitus ELi teadusuuringute raamprogrammiga ning allkirjastas juulis 2004 Euroopa Komisjoniga kokkuleppe, mis võimaldab tal osaleda ELi satelliitnavigatsiooni projektis Galileo.

Kaubanduse ja investeringute edendamine

E Li ja tema partnerite vahelise vabama kaubanduse ja vastastikuste investeringute edendamine moodustab osa partnerriikide majandusliku arengu edendamise ja toetamise poliitikast ning on seega Euroopa naabruspoliitika keskne eesmärk. Tihedamate majanduslike sidemete loomine naabruskonnas ja naabruskonnaga aitab toetada partnerriikide reforme, parandades naaberriikide kodanike elu ja tehes kõnealused riigid investorite jaoks atraktiivsemaks. Kuid kaubandus ei seisne vaid ELi turgude kõnealustele riikidele avamises – see hõlmab ka part-

nerriikide nende reformide toetamist, mis aitavad neil kõnealustest kaubandusvõimalustest kasu saada.

ELi lepingulised kokkulepped partnerriikidega sisaldavad juba olulisi kaubandussätteid, sealhulgas ka Vahemereäärsete partneritega vabakaubanduse järkjärgulise loomise kavandamist, enamsoodustusrežiimi vastastikust kehtestamist ning koguseliste piirangute kõrvaldamist kaubanduses idapoolsete riikidega, sealhulgas ka väljavaadet sõlmida vabakaubandusleping Ukrainaga ja kohaldada Moldova suhtes

Naabruskonna kaubavood (2004)

	Koht ELi kaubanduspartnerite hulgas	Koht ELi kaubanduspartnerite hulgas
Alžeeria	19	1
Armeenia	114	1
Aserbaidžaan	63	1
Valgevene	45	2
Egiptus	33	1
Georgia	102	1
Iisrael	23	1
Jordaania	65	1
Liibanon	54	1
Liibüa	27	1
Moldova	83	1
Maroko	28	1
Palestiina omavalitsus	168	ei kohaldata
Süüria	47	1
Tuneesia	30	1
Ukraina	26	1

Allikas: Euroopa Komisjoni kaubanduse peadirektooraat

ühepoolseid kaubandussoodustusi. ELi lõunanaabritel on juba tollimaksuvaba ja kvoodivaba juurdepääs ELi tööstustoodete turule. EL on juba peaaegu kõigi naaberriikide esmane kaubanduspartner. Omalt poolt on Euroopa naabruspoliitikas osalevad partnerid ELi jaoks tähtis energiaallikas: 2004. aastal pärines 17% ELi imporditavast energiast kaheksast riigist.

Kõnealuste kaubandussuhete potentsiaali ärakasutamiseks ja investeeringute edendamiseks saab aga palju enam ära teha. Enamike riikide investeeringute, nii kodumaiste kui välismaiste otseinvesteeringute, tase on madal. Euroopa naabruspoliitikaga püütakse parandada asjaomaste riikide investeerimiskliimat, toetades sealhulgas riikide reguleerivate raamistike läbipaistvust, ennustatavust ja lihtsustamist tagavaid reforme.

■ Kaubavahetuse edendamine

Avatumast kaubandusest partneritele suurima kasu tagamiseks ning turgude laiemaks avanemiseks tugineb Euroopa naabruspoliitika olemasolevatel lepingutel nagu partnerlus- ja koostöölepingud ning assotsieerimislepingud.

Vahemereäärsete partnerite puhul tähendab see järk-järgulist vabakaubanduspiirkonna loomist. 2005. aastal tegi EL ettepaneku alustada läbirääkimisi Vahemereäärsete riikidega põllumajandustoodete kaubanduse jätkuva liberaliseerimise üle, mille eesmärgiks on lõplikult liberaliseerida põllumajandustoodete, töödeldud põllumajandussaaduste ning

kalatoodete, välja arvatud piiratud arvu konkreetsete toodete, kaubavahetus. Põllumajandus on paljude Euroopa naabruspoliitikas osalevate riikide jaoks tähtis sektor nii SKTd kui sellesse kaasatud maaelanikkonna osakaalu silmas pidades, seega omaks see olulist ja laiaulatuslikku mõju.

Ida pool on seoses vajalike normide järgimisega ja majandusreformi edenemisega samuti oodata kaubanduse avatumaks muutumist. Näiteks kinnitas EL 2005. aasta detsembri tippkohtumisel Kiievis, et on valmis pärast Ukraina ühinemist Maailma Kaubandusorganisatsiooniga (protsess, mille jaoks EL on andnud märkimisväärset tehnilist ja poliitilist abi) alustama läbirääkimisi Ukrainaga sõlmitava vabakaubanduslepingu üle. Halduse – nt kaupade päritolu kontrolli- ja sertifitseerimissüsteem – tugevnemine Moldovas võib viia selleni, et EL annab kõnealusele riigile kauplemisel lisasoodustusi.

Euroopa naabruspoliitikaga loodetakse turge avada ka eri riikide tööstustoodete liikumist lihtsustades. Selle aluseks on riikide õigusaktide lähenemine Euroopa Liidu õigusaktidele ja määrustele. Riigid saavad kooskõlastada oma asjaomaseid õigusakte ELi õigusaktidega, luua kõnealuses sektoris vajalikke haldusstruktuure ning sõlmida teatavate toodete puhul nn vastavushindamislepingud, mis võimaldavad selle tulemusena vähendada ELi ühisturule viidavate kõnealuste kaupade kontrolli- ja sertifitseerimisnõuete rangust.

© Panos

Naabruskonna kaubavood

Euroopa naabruspoliitikas osalevate riikide peamised eksporttooted ELi NP 2004. aastal

Allikas: Euroopa Komisjoni kaubanduse peadirektoraat

väärtus miljonites eurodes

% ELi kõnealuse toote impordist

Riik	Toote tüüp	Väärtus miljonites eurodes	% ELi kõnealuse toote impordist
Alžeeria	energeetika	10 958	6,05%
	transpordivahendid	309	0,32%
Armeenia	transpordivahendid	37	0,04%
	tekstiil- ja rõivatooted	13	0,02%
Aserbaidžaan	energeetika	1 102	0,61%
	põllumajandussaadused/masinad	15/15	0,01% / 0,02%
Valgevene	energeetika	1 272	0,70%
	põllumajandussaadused	247	0,31%
Egiptus	energeetika	1 640	0,91%
	tekstiil- ja rõivatooted	611	0,88%
Georgia	energeetika	141	0,08%
	põllumajandussaadused	37	0,05%
Iisrael	masinad	1 889	0,74%
	kemikaalid	1 789	2,07%
Jordania	transpordivahendid	70	0,07%
	kemikaalid	54	0,06%
Liibanon	transpordivahendid	55	0,06%
	põllumajandussaadused	44	0,06%
Liibüa	energeetika	13 099	7,23%
	kemikaalid	149	0,17%
Moldova	tekstiil- ja rõivatooted	116	0,17%
	transpordivahendid	61	0,06%
Maroko	tekstiil- ja rõivatooted	2 567	3,68%
	põllumajandussaadused	1 466	1,85%
Läänekallas ja Gaza	põllumajandussaadused	5	0,01%
	valmistatud tooted	1	0,00%
Süüria	energeetika	2 058	1,14%
	tekstiil- ja rõivatooted	179	0,26%
Tuneesia	tekstiil- ja rõivatooted	2 847	4,08%
	masinad	1 132	0,45%
Ukraina	energeetika	1 001	0,55%
	põllumajandussaadused	852	1,07%

■ Teenuskaubanduse edendamine

Lisaks kaubavahetuse soodustamisele on EL teinud (2005. aastal) ettepaneku alustada ka teenuskaubanduse jätkuva liberaliseerimise ja ettevõtete loomise õiguse üle kahepoolseid läbirääkimisi Vahemereäärsete partneritega. See pakuks majanduslikku huvi nii ELi kui partnerriikide ettevõtetele.

Teenuste turu avamise kaudu on võimalik edendada välisinvesteeringuid partnerriikides. Parem juurdepääs Euroopa finantsturgudele peaks tooma ka riikide endi turgudele suurema tasakaalu ning edendama nende majanduslikku suutlikkust.

Vaba teenuskaubanduse võib partneritega ja partnerite vahel saavutada aga vaid siis, kui riigid ühtlustavad edukalt oma asjaomased õigusaktid ELi õigusaktidega. Samuti peaksid riigid tõhusate ja sõltumatute kontrollorganite abil tagama ettevõtete jaoks võrdsed tingimused. Eriti oluline on see finantsteenuste puhul.

■ Kaubandustõketega võitlemine Toll ja toidu ohutus

Vabama kaubanduse edendamine on midagi enam kui tariifide ja tollimaksude vähendamine. Võidelda tuleb ka vähem silmatorkavate mittetariifsete takistustega. Seepärast püütakse Euroopa naabruspoliitikaga ühtlustada tollieeskirju ning tugevdada ja ajakohastada tollisüsteeme, samuti nähakse Euroopa naabruspoliitika tegevuskavades ette meetmed pettuse vastu võitlemiseks ning kaupade turvalisuse tagamiseks. Detsembris 2005 käiku lastud ELi piiriabimissioon Moldovas ja Ukrainas on konkreetne näide sellest, kuidas EL aitab riikidel oma tolliteenistust luua, kuigi ELi ajakohase tolli mudel on oluline kõigi Euroopa naabruspoliitikas osalevate riikide jaoks.

Põllumajandussaaduste sujuvaks liikumiseks on eriti oluline, et riigid täidaksid vajalikke taime- ja loomatervise ning taime- ja loomahügieeni norme või sanitaar- ja fütosanitaarnorme. ELil on esmaklassiline toiduohu-

tussüsteem „talust toidulauale“, mille eesmärk on tagada põllumajandussaaduste tervislikkus ja tarbijate huvide kaitsmine. Enamik Euroopa naabruspoliitikas osalevaid riike peavad looma tugevamad asutused toiduainete ELi turule müümise puhul nõutava parema toiduohutuse tagamiseks. ELi normidele lähenemine tõhustab olulisel määral kaubandust ning suurendab suutlikkust reageerida piiriülestele loomahaigustele, nagu suu- ja sõrataud ning klassikaline lindude katk. Õigusaktide ühtlustamine, tapamajade ja toidutsehhide ajakohastamine ning vajaliku infrastruktuuri, nagu järelevalve- ja kontrollisüsteemide ja laboratooriumite loomine nõuab aga pingutusi ja investeeringuid ning EL aitab ka selles.

ette ka Euroopa naabruspoliitika tegevuskavades. Kapitali liikumise liberaliseerimisel on aga mitmeid eeltingimusi ning seda on võimalik saavutada vaid järk-järgult.

Euroopa naabruspoliitika toimib partnerriikidega peetavate eesmärgistatud dialoogide kaudu ning vajab märkimisväärset rahalist ning tehnilist abi. Avatuma kaubanduse ja investeerimisalaste sidemete loomise tähtsaks aluseks on seisukohtade ja kogemuste vahetamine, nagu seda on tehtud Iisraeliga riigihanke alasel seminaril, Ukrainaga pankrotiseadust käsitleval seminaril, ning Vahemereäärsete partneritega konkurentsipoliitikat käsitleval seminaril.

Jordaania valib ELi toidustandardite täitmise

EL tegi põllumajandussaaduste ekspordi edendamiseks koostööd Euroopa naabruspoliitikas osalevate riikidega, tugevdades muu hulgas toiduohutussüsteeme. Samal ajal saavad üldise toiduohutuse alase olukorra paranemisest kasu riikide endi tarbijad. Jordaania on juba teatanud, et kavatses keskmise tähtajaga täita täielikult ELi sanitaar- ja fütosanitaarnorme.

Investeeringuskiima parandamine

Majanduskasvu stimuleerimisel, töökohtade loomisel ning vaesuse vähendamisel omab olulist osa erainvesteeringute stimuleerimine. Lisaks üldistele majandusreformidele julgustab Euroopa naabruspoliitika kaubanduse stimuleerimiseks ja majandusliku integratsiooni eesmärgil riike ühiselt määratletud prioriteetide põhjal ja vaid ühenduse õigustiku kõige asjakohasematele osadele tuginedes ühtlustama oma asjaomaseid määruseid ja õigusakte ELi õigusaktidega.

Õigusaktide alane ühtlus ajendab ka reforme ja parandab investeeringuskiimat. ELi äriühinguõiguse, raamatupidamise, auditeerimise ja korporatiivsete ettevõtete haldamise alaste asjaomaste standardite kasutamisega saab EL ergutada partnerite struktuuriliseid reforme ja parimaid tavasid, mida vajatakse investeerimise stimuleerimiseks ja majanduskasvu suurendamiseks. Samuti ergutatakse riike tagama kõikidele ettevõtetele võrdseid tingimusi. See hõlmab intellektuaalse ja tööstusomandi õiguste kaitsmist, võltsingute vastu võitlemist ning õiglase konkurentsipoliitika rakendamist sõltumatute konkurentsiasutuste kaudu.

Asutamisõiguse tagamine välismaa äriühingutele annab investoritele suurema kindluse ning stimuleerib seega investeerimist, sealhulgas ka uutesse majandusharudesse. Uusi võimalusi Euroopa naabruspoliitikas osalevatesse riikidesse investeerimiseks loob kapitali liikumise järk-järguline liberaliseerimine, mida nähakse

Euroopa naabruspoliitikas osalevate riikide kaart

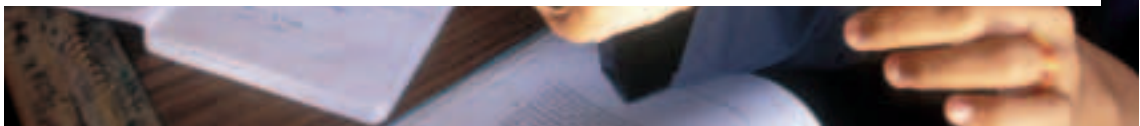

Suhete loomine inimeste vahel

Euroopa naabruspoliitika eesmärkide saavutamise üheks parimaks viisiks on edendada kontaktide loomist ELi ja naaberriikide rahvaste vahel. Üksteise kultuuri, ajaloo, hoiakute ja väärtuste vastastikuse mõistmise tugevdamine on viljakate poliitiliste ja majanduslike sidemete oluline alus. Nagu 2006. aasta alguses prohvēt Muhamedi karikatuuri üle tekkinud furoor näitas, on kultuuridevahelise mõistmise tugevdamine praegu olulisem kui kunagi varem.

Inimeste kokkuviiimises omab olulist osa äritegevuse ja kaubanduse hõlbustamine. Euroopa naabruspoliitika aga läheb veelgi kaugemale, luues lisaks riiklike asutuste ja ettevõtete kontaktide edendamisele ELi ja tema Ida-Euroopa ning Vahemereäärsete naabrite vahel ka kultuurilisi, haridusalaseid ja sotsiaalseid sidemeid. Samuti edendab Euroopa naabruspoliitika majandusliku konkurentsivõime tugevdamiseks vajalike inimressursside loomise, sotsiaalse ühtekuuluvuse, elatustaseme ja tervise paranemise kaudu ka partnerriikide seesmist sotsiaalset ühtekuuluvust.

Nende eesmärkide saavutamiseks avatakse Euroopa naabruspoliitika partneritele järk-järgult teatavad ELi programmid, sealhulgas need, millega toetatakse haridust, koolitust ja noori, teadusuuringuid, kultuuri ja audiovisuaalseid tegevusi. Edendada saab ka

reisimist ja turismi, lihtsustades ELi külastada soovivate inimeste jaoks viisaprotseduure. Näiteks alustati Ukrainaga 2005. aastal läbirääkimisi viisade saamise hõlbustamise üle.

Kultuurilise üksteisemõistmise edendamine

25 ELi liikmesriiki ja nende Vahemereäärsed partnerid asutasid Anna Lindhi Sihtasutuse, mis sai nime Rootsi kadunud välisministri järgi, eesmärgiga arendada partnerlust sotsiaal- ja kultuurivaldkonnas ning üksikisiku tasandil ning edendada kultuuridevahelist mõistmist ja kodanikuühiskondade vahelisi vahetusi. Sihtasutuse peakorteriks valisid EuroMed'i (Euroopa Liidu ja Vahemereäärsete riikide) välisministrid mais 2004 Aleksandria.

Hariduse edendamine ja noorte aitamine

Haridus on üks peamistest valdkondadest, kus EL püüab koos partneritega reformimist edendada. Kiiret lahendamist vajavad ELi naabruskonna puudujäägid teadmispõhise ühiskonnana, eriti Vahemereäärses piirkonnas. Haridussüsteemi reformimine ja ajakohastamine on majandusliku konkurentsivõime ning sotsiaalse ja poliitilise stabiilsuse olulisteks eeltingimusteks.

Euroopa naabruspoliitikaga tõhustab EL oma abi partnerriikide tugevama haridussüsteemi loomisel. Selle eesmärk on parandada juurdepääsu haridusele ja tagada, et haridusvaldkond annaks oma panuse

demokraatlikku ühiskonda. Lisaks sellele peavad haridus ja koolitus vastama paremini tööjõuturu ja tööandjate vajadustele. Selline probleem eksisteerib mitmetes Vahemereäärsetes riikides, kus töötust on kooli lõpetanute hulgas tegelikult rohkem kui kooli poolelijäänute hulgas. Euroopa naabruspoliitikaga püütakse parandada kutseõpet, edendada õpilaste vahetust ja liikuvust ning elukestva õppe programme.

ELil on käigus mitmeid Euroopa naabruspoliitikas osalevate riikide jaoks olulisi programme, millega edendatakse noorte ja õpilaste võimalusi ning kõrghariduse arengut – nendeks on Tempus, „Noored“ ja Erasmus Mundus. Välja on töötamisel ka kõiki Euroopa naabruspoliitika partnereid hõlmav stipendiumiprogramm.

„Noored“: ELi noorte programm „Noored“ pakub võimalusi 15–25-aastastele noortele, sealhulgas ka rühmavahetust, individuaalset tööd vabatahtlikuna ning teisi toetustegevusi. Euro-Med'i (ELi ja Vahemereäärsete riikide) programm „Noored“, mis hõlmab 35 ELi ja Vahemereäärset partnerriiki, on üks programmi „Noored“ peamistest tegevusharudest. Programmi aitavad rakendada Vahemereäärsetes riikides asuvad riiklikud asutused. Programmiga „Noored“ toetatakse ka rahvusvahelist koostööd teiste partnerriikidega Kagu-Euroopast, Ida-Euroopast, Lõuna-Kaukaasiast ja Ladina-Ameerikast.

Tempus: 40 miljoni euro suuruse aastaeelarvega programm Tempus, mis loodi 1990. aastal pärast Berliini müüri langemist, võimaldab ELi liikmesriikide ülikoolidel teha koostööd kõrghariduse ajakohastamisprojektide ja õpetajate vahetuse alal Ida-Euroopa ja Vahemereäärsete partnerriikidega (ning Lääne-Balkanil ja Kesk-Aasias). Erilist tähelepanu pööratakse praegu Euroopa naabruspoliitikas osalevatele riikidele.

Erasmus Mundus: Programm Erasmus Mundus on globaalne kõrgharidusalase koostöö- ja liikuvusprogramm. Selle eesmärk on tõsta Euroopa kõrghariduse kvaliteeti ja edendada kolmandate riikidega tehtava koostöö kaudu kultuuridevahelist mõistmist. Selle kaudu annab EL stipendiume kolmandate riikide kodanikele osalemiseks magistriõppes Euroopas ning kolmandates riikides õppivatele ELi kodanikele.

■ Rahvatervisealane töö

ELi naabruskonna inimeste tervise parandamiseks tuleb veel palju ära teha.

Euroopa naabruspoliitika tegevuskavad sisaldavad meetmeid, nagu tihedamat tervishoiualast dialogi (nt partnerriikidega sõlmitud partnerlus- ja koostöö- ning assotsieerimislepingutes ettenähtud konkreetsete allkomiteede kaudu) ning Euroopa naabruspoliitika partnerite progressiivset kaasatust mitmetesse tervishoiuvõrgustikesse (nt osalemist pädevate asutuste võrgustiku kohtumistel ning nakkushaigustealastes jm võrgustikes).

EL aitab toetada ka partnerriikide tervisehoiusteede reformimist, koostööd tervisestrateegiade alal, HIVi/AIDSi ja tuberkuloosi puhul või valmisolekut globaalseteks haigusteks nagu klassikaline lindude katk, mis on kõik piiriülese ja piirkondliku koostöö paratamatud prioriteedid. Lisaks sellele pakub Euroopa naabruspoliitika partnerriikidele võimalust osaleda ELi valitud tervishoiualastes meetmetes, nagu nakkushaigustealane võrgustik.

Teadusalase koostöö tõhustamine

Mitme Euroopa naabruspoliitika partnerriigiga on selleks, et hõlbustada nende ülikoolide, ettevõtete ja teaduskeskuste osalemist ELi teadusuuringute raamprogrammis, allkirjastatud teadusliku ja tehnilise koostöö lepingud. See avab ELi teadlastele osalemiseks ka partnerriikide projektid.

	Keskmine eluiga, aastad (2000–2005)	Kulutused haridusele, % SKTst (2000–2002)	Täiskasvanute kirjaoskus, % 15-aastastest ja vanematest (2003)
Alžeeria	71.0	Ei kohaldata	69.8
Armeenia	71.4	3.2	99.4
Aserbaidžaan	66.9	3.2	98.8
Valgevene	68.1	6.0	99.6
Egiptus	69.6	Ei kohaldata	55.6
Georgia	70.5	2.2	Ei kohaldata
Iisrael	79.7	7.5	96.9
Jordaania	71.2	Ei kohaldata	89.9
Liibanon	71.9	2.7	Ei kohaldata
Liibüa	73.4	Ei kohaldata	81.7
Moldova	67.5	4.9	96.2
Maroko	69.5	6.5	50.7
Palestiina	72.4	Ei kohaldata	91.9
omavalitsus			
Süüria	73.2	Ei kohaldata	82.9
Tuneesia	73.1	6.4	74.3
Ukraina	66.1	5.4	99.4
25 ELi riigi keskmine	78.15*	5.22**	97.0***

Allikas: Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Arenguprogrammi inimarengu aruanne 2005, välja arvatud *Eurostat (2003) ** Eurostat (2002) *** ei hõlma kõiki ELi riike

■ ELi siseste piiriüleste liikumiste lihtsustamine

Üks viis, kuidas EL saab arendada inimestevahelisi kontakte, on muuta ELi küllastada soovivate inimeste, eriti teatavate küllastajate kategooriate jaoks nagu õpilased, teadlased või äritegelased, viisaprotseduurid lihtsamaks või viisa saamine odavamaks. Näiteks alustas EL sel eesmärgil 2005. aastal nn viisa saamise hõlbustamise lepingu üle läbirääkimisi Ukrainaga. Isaks viisa väljastamise lihtsamaks muutmisele on EL huvitatud ka läbirääkimistest tagasivõtulepingute sõlmimise üle ebaseaduslike sisserändajate tagasisaamiseks nagu ta seda on teinud Ukraina ja Marokoga.

Vastavalt eesmärgile vältida uute eraldusjoonte tekkimist Euroopas, tegi Euroopa Komisjon 2005. aastal ettepaneku võtta meetmed, mis tagaksid kohaliku piiriülese liikluse sujuva voo ELi piiridel, nt piirialadel elavate kolmandate riikide kodanike jaoks, kes reisivad regulaarselt mõnda ELi liikmesriiki. Ettepanekus, mille üle ELi liikmesriigid ja Euroopa Parlament ei ole veel otsust langetanud, kavandatakse eriviisa saamise võimalust ainult neile, kes elavad viisasad väljastava liikmesriigi piirialadel, mis võimaldaks selle saajatel riiki korduvalt küllastada, ületamata poolaastas kokku kolme kuud.

■ Piirülese koostöö edendamine

Tihedamat koostööd tuleks edendada nii üle ELi välispiiride kui ELi naabrite, eriti geograafiliselt lähedastikku asetsevate naabrite vahel. Kogemused on näidanud piirülese ja regionaalse koostöö kasulikkust nt piirialade säästva majandusliku ja sotsiaalse arengu edendamisel, ühiste probleemide lahendamisel sellistes valdkondades nagu keskkond ja rahvatervis, organiseeritud kuritegevuse ja inimkaubanduse ennetamisel ja nende vastu võitlemisel ning tõhusate ja turvaliste piiride tagamisel. Ülejäänud koostöövaldkondade hulka kuulub kohalike, inimestevahelisi kontakte hõlmavate tegevuste, nagu noorte vahetus, küllastuskavad ja kultuurialane koostöö, edendamine. Selles omab suurimat tähtsust mõlemal pool piiri asuvate piirkondlike ja kohalike asutuste vaheline konkreetne koostöö, mille tulemusena võivad piiriülelised sidemed aja jooksul muutuda tihedateks ja tõhusateks, edendades ühiseid huvisid ning tugevdades kodanikuühiskonda ning kohalikku demokraatiat ning omades kasulikku mõju ka kohalikule majandusele. Kõnealust kasu arvesse võttes on liikmesriikide ja nendega ühist piiri omavate partnerriikide piirkondi ühendavate ühisprogrammide rahastamine Euroopa naabus- ja partnerlusvahendi eesmärgiks – kuni selle jõustumiseni (2007. aastal) rahastatakse naabusprogramme olemasolevate vahendite kaudu.

Konstitutsiooniline monarhia

Pealinn: Amman

Vääring: Jordaania dinaar (1 euro = 850 JOD)

Rahvaarv (sellest kuni 14-aastaseid):

5,76 mln (34,5%)

Pindala: 89 000 km²

Eksport ELi (% koguekspordist):

99 mln eurot (3,12%)

Import EList (% koguimpordist):

1,54 mld eurot (24%)

SKT: 9 mld eurot

SKT inimese kohta: 1 565 eurot

Inflatsioon: 3,4%

Töötus: 15%

Keel(ed): araabia (riigikeel), inglise

Internetikasutajaid (1 000 inimese kohta):

81

EL ja Jordaania allkirjastasid assotsieerimislepingu novembris 1997, mis jõustus mais 2002. Kõnealuse lepingu peamine eesmärk on luua kaheteistkümneme aasta jooksul ELi ja Jordaania vabakaubanduspiirkond ning aidata suurendada majanduskasvu ärisektoris.

Pärast Euroopa naabruspoliitika loomist väljendas Jordaania sügavat huvi ELiga valitsevate suhete jätkuva arendamise üle ning alustas kiirelt ELiga Euroopa naabruspoliitika tegevuskava üle läbirääkimisi. See võeti vastu 2005. aastal ning hõlmas uut ja ambitsioonikat poliitilise, sotsiaalse ja majandusliku koostöö kava, milles käsitletakse nt head valitsemistava ja õigusriigi põhimõtteid, sealhulgas poliitiliste parteide ja valimiseaduse reformi, kohtu sõltumatuse ja erapooletuse tugevdamist, naiste võrdse kohtlemise, eelarve tasakaalustamise ja majandusreformide, kaubanduse ja investeringute arendamise, avaliku sektori reformi ning haridus- ja tööhõivepoliitika edendamist.

Euroopa naabruspoliitika loob Jordaania reformide toetamiseks ajalise raamistiku – nimelt nende ambitsioonika kümneaastase riikliku kava kaudu, milles on prioriteedina ära toodud poliitiline areng ja hiljutisem algatus „Me kõik oleme jordanlased“ – protsess, mida võiks tuua laiemale piirkonnale positiivse näitena reformidest.

Jordaania reformide EL-poolse toetamise kohta võib tuua järgmisi näiteid:

- suured programmid, nagu tööstuse ajakohastamise programm, mahus 45 miljonit eurot, mis aitavad väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele antud toetuse ja teenuste kaudu arendada riigi erasektorit. Ajakohastamiseks antud tehnilist abi said umbes 250 ettevõtet, samas kui turustusrühmade loomine edendas eksporti. Loodi ka Jordaania asutus, mis jätkab tulevikus kõnealuste teenuste pakkumist Jordaania väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele;
- nõudlusest ajendatud programmid, nagu assotsieerimislepingu rakendamise toetamine, mis võivad aidata hõlbustada õigusaktide reformi ning ühtlustamist ELiga ning tõsta Jordaania ametiasutuste suutlikkust. Kõnealune programm on aidanud nimelt:
  - läheneda ELi tööstuskaupade asjaomastele standarditele (suurendades seega oma juurdepääsu ELi turule) ning edendada tarbijakaitset,
  - parandada Jordaania korrupsioonivastase strateegia jaoks antud tehnilise abi kaudu häid valitsemistavasid ning edendada koostööd välisauditite tegemisel, et ajakohastada õiguslikku raamistikku kooskõlas rahvusvaheliste ja ELi standarditega,
  - luua keskkonnaministeeriumil tingimused heaks keskkonnaalaseks juhtimistavaks, parandades institutsioonilist ja õigusalast raamistikku.

Vabariik

Pealinn: Beirut

Vääring: Liibanoni nael (1 euro = 1,805 LBP)

Rahvaarv (sellest kuni 14-aastaseid):

3,8 mln (26,7%)

Pindala: 10 000 km²

Eksport ELi (% kogueksportidist):

351 mln eurot (19%)

Import EList (% koguimpordist):

3,53 mld eurot (52%)

SKT: 16 mld eurot

SKT inimese kohta: 4201 eurot

Inflatsioon: 3%

Töötus: 18%

Keel(ed): araabia (riigikeel), prantsuse, inglise, armeenia

Internetikasutajaid (1 000 inimese kohta):

143

ELi ja Liibanoni vaheline assotsieerimisleping allkirjastati juunis 2002 ning see jõustus aprillis 2006. Kõnealusel lepingus sätestatakse raamistik poliitiliseks dialoogiks, majanduspoliitiliseks koostööks, vabakaubanduspiirkonna järk-järguliseks loomiseks ja koostööks sotsiaalküsimustes.

Euroopa naabruspoliitika kujutab endast sobivat vahendit Liibanoni demokraatliku ja majandusreformi toetamiseks. Euroopa naabruspoliitika kaudu liiguvad ELi ja Liibanoni vahelised suhted uude ja intensiivsemasse etappi, mis hõlmab palju laiemat koosööd. Nõupidamised Euroopa naabruspoliitika tegevuskava üle algasid 2006. aasta aprillis ning lõppesid 2007. aasta jaanuaris.

Liibanoni reformide EL-poolse toetamise kohta võib tuua järgmisi näiteid:

- 25 miljoni suuruse majanduse ja sotsiaalse arengu fondiga aitab EL parandada madala sissetulekuga rühmade majanduslikke ja sotsiaalseid tingimusi, toetades kohalikku arengut ja töökohtade loomist tõrjutud inimrühmade jaoks ning piirkondi, mida toetatakse muu hulgas ka mikro-krediidiprogrammide kaudu;
- 12 miljoni suuruse abiprogrammi kaudu, mis on suunatud avalikule teenistusele ja muudele riigiasutustele, mis osalevad assotsieerimislepingu rakendamises sellistes valdkondades, nagu konkurentsiseaduse reform,

tarbijakaitse tõhustamine, kindlustussektori kontrollimine ja tolliteenistuse parandamine, varustades neid sealhulgas mestimisprogrammi kaudu Euroopa ekspertidega;

- 1 miljoni suurune programm Liibanoni kodanikuühiskonna toetuseks, tehes koostööd valitsuse ja valitsusväliste organisatsioonidega sellistes valitsemisküsimustes nagu hea kodakondsuse ja kogukondadevahelise dialoogi edendamine ning õiguslase abi andmine sellistele sotsiaalselt kaitsetutele isikutele nagu võõrtöötajad ja pagulased;

- Liibanonis, enamasti ÜRO pagulastelaagrites, on üle 400 000 Palestiina pagulase. EÜ annab igal aastal kõnealuseid pagulasi toetavate projektide jaoks märkimisväärseid summasid. EÜ poolt rahastatud projekte rakendavad Euroopa valitsusvälised organisatsioonid ja ÜRO Palestiina Vabastus- ja Töödeagentuur (UNRWA) Palestiina pagulaste jaoks Lähis-Idas. Programmid keskenduvad varjupaigale, sotsiaalmajanduslikule arengule, kutseõppele ning ajutisele tööhõiveabile, tervishoiualasele abile ja toiduabile.

2006. aasta suve konflikti tagajärjel tekkinud kahjustusi arvesse võttes keskendub EL toetuse andmisel esmajärjekorras rehabiliteerimisele ja rekonstrueerimisele. Euroopa naabruspoliitika tegevuskava on kasulik vahend, mille raames saab ka edaspidi võtta meetmeid Liibanoni valitsuse reformide elluviimiseks.

Naabruskonna ühendamine

Tihedamate poliitiliste ja majanduslike sidemete loomine ELi ja ta naabrite vahel nõuab füüsiliste ühenduste tugevdamist naabruskonnas. Euroopa naabruspoliitikaga loodetakse ühendada EL ja tema naabrid, parandades transpordiühendusi ja tagades nt energiatoodete sujuva liikumise. Euroopa naabruspoliitika aitab panna aluse meie partnerriikide dünaamilisematele majandustele, toetades teadusuuringute partnerriikide jaoks kättesaadavaks tegemist ning aidates neil välja töötada oma riiklikud teadussüsteemid. Samuti aitab see teha ELil ja tema partneritel koostööd selliste probleemide lahendamisel, mis ei tunne piire, eriti keskkondlike probleemide lahendamisel.

■ Energiaühenduste edendamine

EL sõltub inimeste kodude energiaga ning ettevõtete, tööstuse ja transpordi kütusega varustamisel järjest enam välisallikatest. EL on maailma suurim nafta ja gaasi importija ning suuruselt teine tarbija. Teda ümbritsevad maailma kõige suuremad nafta- ja maagaasivarud Venemaal, Kaspia mere basseinis, Lähis-Idas ja Põhja-Aafrikas, millest ta tulevikus energia importimisel tõenäoliselt järjest enam sõltub. Eeldatakse, et impordi osa kogu ELi energiavajadusest peaks 2030. aastaks tõusma 50%lt 70%ni.

2006. aasta „gaasikriis“, kus Ukraina ja Venemaa vaheliste gaasiettevõtete vaidlus Vene gaasi transiidi hinna ja tingimuste üle mõjutas mitut ELi liikmesriiki, kinnitas veel kord energiaga varustatuse tagamise vajadust

ELi jaoks. See omab veelgi suuremat tähtsust energia saamiseks globaalse konkurentsi kasvamisega seoses energia järgi janunevate majanduslike jõudude nagu Hiina ja India esiletõusmisega.

Naaberriigid (ja nende naabrid) on ELi energiaga varustamise tagamisel kas praeguste või tulevaste varustajatena elulise tähtsusega. Seepärast on kõnealuste naaberriikidega energiaalase partnerluse tõhustamine Euroopa naabruspoliitika strateegiline osa ning aitab saavutada selle eemärke tagada naabruskonna rahu, jõukus, turvalisus ja stabiilsus, kus energiaga varustatuse ennustatavus moodustab olulise osa stabiilsusest. Peamisteks transiidiriikideks energia importimisel ELi on Ukraina ja Valgevene ning geograafiliselt tähtis roll uute energiavarude ELi tarnimisel Kaspia piirkonnast ja Kesk-Aasiast on Lõuna-Kaukaasia riikidel. Euroopa naabruspoliitikas osalevatelt Vahemereäärsetest riikidest on transiidiriigid nt Maroko ja Tuneesia ning tootjad ja praegused või tulevased ELi energiaga varustajad Egiptus, Alžeeria ja Liibüa.

Energiaalane strateegiline koostöö hõlmab aga enam kui ainult impordi. Seepärast pakub Euroopa naabruspoliitika tihedamat koostööd sellistes küsimustes nagu energiaalane dialoog, energiapoliitika, õigusaktide ja eeskirjade lähendamine eesmärgiga integreerida energiaturud, võimaluste leidmine partnerite osalemiseks ELi asjaomastes programmides ja üritustes, energia-võrgustike, sealhulgas ka nende ohutuse ja turvalisuse, parandamine ning energiatõhususe ja taastuvate energiaallikate kasutamise, ka keskkonnavalase kasu

eesmärgil, parandamine. Samuti peetakse tähtsaks koostööd tuumaohutuse alal, eriti Ukraina ja Armeeniaga. Võttes arvesse seda, et paljud neist küsimustest tuleb lahendada laiemas mastaabis, toetab Euroopa naabruspoliitika ka tihedamat regionaalset energiaalast koostööd.

Alates 2004. aastast on lastud käiku mitmeid algatusi. Näiteks allkirjastati detsembris 2005 Ukraina ja ELi vaheline energiapoliitikat käsitlev vastastikuse mõistmise memorandum, milles kavandati intensiivsemat dialoogi ja lõpuks energiaturgude integreerimist, mis on eriti oluline, kuna Ukraina gaasitransiidi võrgustiku kaudu edastatakse 40% ELi tarnitavast gaasist. 2004. aasta novembris Bakuus peetud ministrite konverentsi raames lasi EL käiku uue koostööalgatuse, mille eesmärk on integreerida Musta ja Kaspia mere piirkondade energiaturud järkjärgult ELi energiaturuga. Kõnealuse regiooni muude riikide kõrval teevad koostööd ka Euroopa naabruspoliitika partnerid Aserbaidžaan, Armeenia, Georgia, Moldova ja Ukraina.

Vahemereäärses regioonis kavandab EL pikemas perspektiivis ühendatud elektri- ja gaasivõrgusiku loomist. Energiaalase koostöö tõhustamiseks Iisraeli ja Palestiina omavalitsuse vahel ning gaasialase koostöö tõhustamiseks Mashreq'is on käigus ka projektid eesmärgiga luua Euroopa–Maghrebi elektrienergiaturg.

Kokkuvõttes loob energieetikaalane tihedam koostöö võimalusi äritegevuseks ja edendab sotsiaalmajan-

©Panos

duslikku arengut. Torujuhtmetesse ja magistraalidesse ning muudesse energiakavadesse investeerimine on kulusid nõudev ja pikaajaline ettevõtmine ning partnerriikide demokraatlike ja avatud majanduste edendamiseks tehtava koostöö abil saab Euroopa naabruspoliitika luua investorite usalduse võitmiseks vajaliku stabiilsuse ja tingimused.

■ Transpordiarendus

Kaubanduse ja turismi edendamine ELi ja tema naabrite vahel nõuab tõhusaid ja säästvaid transpordisüsteeme ning kaupade ja inimeste veoks terves piirkonnas vajatavate transpordiühenduste, maanteed, raudteede, õhu- ja mereteede paremat kasutamist.

Selleks, et tihedamatest suhetest ELiga ja paremast juurdepääsust ELi turule suurimat kasu saada, peavad partnerriikide transpordisüsteemid olema võimelised tulema toime praeguste suurte transpordivoogudega. Euroopa naabruspoliitika rõhutab nii transpordiohutuse tähtsust, parandades nt meresõiduohutust ja vältides naftareostust, kui ka turvalisust, teostades sadamates asjakohaseid kontrole.

Reisilennunduse edendamine – lennunduslepingud

Euroopa naabruspoliitikaga loodetakse tugevdada suhteid partneritega lennundussektoris, avades turud ja tehes koostööd ohutuse ja turvalisuse küsimustes. Teatavate partnerriikidega on sõlmitud ELi liikmesriikidega kahepoolseid lepinguid asendavad üldised lennutranspordilepingud, mis sisaldavad ka sätteid koostöö tegemise kohta turu avamisel ning turvalisuse, ohutuse ja lennuliikluse korraldamise alal. Komisjon teeb lisaks sellele ettepaneku rajada 2010. aastaks ühine lennunduspiirkond, mis hõlmaks EÜD ning kõiki selle lõuna- ja idapoolseid partnereid ja mille eesmärgiks oleks saavutada kõnealuse piirkonna lennundusturgude suurem majanduslik ning õiguslane integreeritus.

Euroopa naabruspoliitika keskseks ülesandeks on parandada füüsilisi transpordivõrgustikke, mis ühendavad Euroopa Liitu naaberriikidega. Euroopa naabruspoliitika keskseks ülesandeks on parandada füüsilisi transpordivõrgustikke, mis ühendavad Euroopa Liitu naaberriikidega. Transpordiprojektid võivad olla väga kulukad, kuid nendeks võib saada finantsabi Euroopa Investeeringupangast.

Lisaks sellele saab Euroopa naabruspoliitika aidata riikidel teha ettevalmistusi peamiste investeeringute tegemiseks transporti, toetades nt kõnealuste projektide jaoks tehtavate teostatavusuuringute ettevalmistamist. Mõnikord tuleb transpordi tõhustamiseks teha muutusi struktuuraalses poliitikas, nagu luua lennutranspordialane konkurents, töötada välja ajakohane õiguslane raamistik ja parandada

transpordisüsteemide koostalitusvõimet. EL on nt ühiste lennunduseeskirjade rakendamise toetamiseks andnud tehnilist abi mitmele Euroopa naabruspoliitikas osalevale partnerriigile.

■ Keskkonnakaitse

Keskkonnareostused ei sõltu riigipiirist, mille tõttu on nii rahvusvaheliste kui regionaalsete ja riiklike meetmete võtmine ülioluline. Euroopa naabruspoliitika on keskkonnaprobleemide lahendamiseks kasulik vahend. Üldiselt saab ressurside, nagu vee, vähesuse probleemi lahendamine aidata vähendada vaesust, sotsiaalseid pingeid ning tõsta laiemat stabiilsust. Keskkonna paremast kaitstusest saavad kasu nii ELi kui partnerriikide kodanikud ja ettevõtted.

Keskkonnaalaseid probleeme on kõigis Euroopa naabruspoliitikas osalevates naaberriikides. Paljud neist on oma olemuselt ühised, kuigi ilmnevad geograafiliselt eri paigus. Sinna hulka kuuluvad nii veeressursside, kanalisatsiooni ning õhusaaste küsimus, bioloogilise mitmekesisuse kadumine ja jäätmehooldus, kui ka kliimamuutuse mõjud ja merekeskkonna saastatus.

Euroopa naabruspoliitika tegevuskavades nähakse keskkonna degradatsiooni ja saastatuse vältimiseks, inimeste tervise kaitsmiseks ja loodusvarade ratsionaalsemaks ärakasutamiseks ette keskkonnaalase hea juhtimistava edendamist partnerriikides ning regionaalse ja rahvusvahelise keskkonnaalase koostöö tõhustamist. Euroopa naabruspoliitikas osalevaid partnerriike ergutatakse suurendama oma koostööd ELiga ja omavahel mitmetes keskkonnaalastes küsimustes ning ratifitseerima ja rakendama rahvusvahelisi keskkonnaalaseid lepinguid, nagu kliimamuutust käsitlevat Kyoto protokollit.

Keskkonnakaitse edendamisel kuulub juhtiv roll ELile. Seepärast aitab ta Euroopa naabruspoliitikas osalevaid partnerriike oma laialdaste kogemuste ja asjatundlike teadmistega, mida ta viimaste kümnendite jooksul on omandanud, aidates neil vältida vigu, mida ta ise on minevikus teinud, ning leida mõjusaid lahendusi kõige põletavamatele probleemidele, võttes arvesse riikide finantsseisundit ja inimressursse. Seda saab EL teha tehnilise abi kaudu, saates riikidesse selgelt määratletud probleemsetes valdkondades koostöö tegemiseks oma eksperte ning oma kogemusi levitades.

Satelliitnavigatsioonialane koostöö – programm Galileo

Mitmed ELi naabruskonnas asuvad partnerid osalevad Euroopa satelliitnavigatsiooni projektis Galileo – koostöölepingud on sõlmitud Ukraina, Iisraeli ja Marokoga. Kolmandate riikide kasvava huvi tõttu Galileo vastu on võimalik, et ülemaailmse satelliitnavigatsioonisüsteemi turg kasvab märkimisväärselt, mille tagajärjel ulatub vastuvõtjate arv kolme miljardini ja tulud kogu maailmas 2020. aastaks 275 miljardi euroni aastas ning ainuüksi Euroopas luuakse enam kui 150 000 kõrget kvalifikatsiooni nõudvat töökohta.

■ Infoühiskonna arendamine

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate väljatöötamine kuulub mitme Euroopa naabruspoliitikas osaleva riigi prioriteetide hulka ning on oluline tugeva kaasajase majanduse arenguks. Euroopa naabruspoliitika aitab naabritel vältida lünki tehnoloogias ning

edendab uute tehnoloogiate kasutamist. Lisaks sellele ergutab ta partnereid looma sõltumatuid reguleerivaid asutusi ning toetab telefoni- ja internetiturgude avamist. Euroopa naabruspoliitika ergutab ja aitab partnereid ka tähtsamat digitaalset majandust ning audiovisuaalsektorit käsitleva asjakohase poliitika vastuvõtmisel ja rakendamisel.

Euroopa naabruspoliitika – peamised keskkonnavalased eesmärgid

Keskkonnavalase juhtimistava parandamine: piiratud ressursid ja keskkonnavalane surve viitavad strateegilise planeerimise vajalikkusele, kuhu kaasatakse ka sidusrühmi, nagu valitsusvälised organisatsioonid ja erasektor. Selleks, et saada keskkonna seisundist selget pilti, on vaja keskkonnavalast aruandlust ning kindlaid protseduure keskkonnamõjude hindamiseks;

Meetmete võtmine keskkonna parandamiseks: Mitmete, nt vee kvaliteedi ja jäätmehooldusega seotud probleemide lahendamiseks tuleb luua õiguslik raamistik ja valmistada ette konkreetseid valdkondi käsitlevad kavad;

Tuginemine piirkondlikel ja mitmepoolsetel keskkonnavalastel lepingutel: nagu kasvuhoonegaaside heidet käsitleval Kyoto protokollil; ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni keskkonnakonventsioonidel; Barcelona konventsioonil Vahemere kaitseks reostuse eest; Doonau kaitse konventsioonil; ja Musta mere saastekaitse konventsioonil (Musta mere konventsioon).

Vabariik

Pealinn: Chisinau

Vääring: Moldova leu (1 euro = 15,7 MDL)

Rahvaarv (sellest kuni 14-aastaseid):
3,5 mln (20,2%)

Pindala: 34 000 km²

Eksport ELi (% kogueksportidist):

372 mln eurot (39%)

Import ELi (% koguimportidist):

727mln eurot (46%)

SKT: 2 mld eurot

SKT inimese kohta: 766 eurot

Inflatsioon: 12,3%

Töötus: 8%

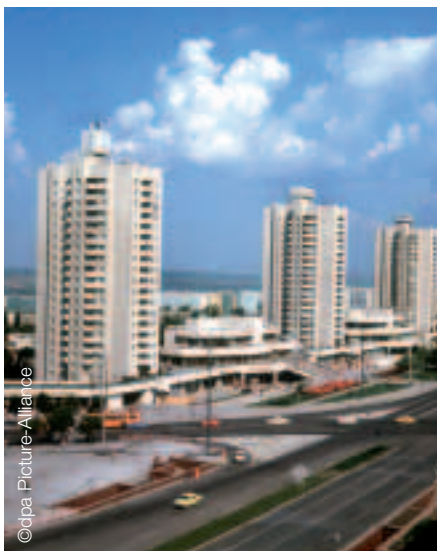
Keel(ed): Moldova (riigikeel), vene, gagauusi

Internetikasutajaid (1 000 inimese kohta):
80

ELi ja Moldova vaheline partnerlus- ja koostööleping jõustus 1998. aasta juulis ning selles nähti ette kaubanduse liberaliseerimist, õigusaktide ühtlustamist, koostöö tegemist mitmes valdkonnas ning poliitilist dialoogi. Selle põhjal võeti 2005. aasta veebruaris vastu ELi ja Moldova Euroopa naabruspoliitika tegevuskava, uue suhete süvendamise vahendi. Euroopa naabruspoliitika tegevuskavas nähti esmatähtsa ülesandena ette Transnistria probleemile püsiva lahenduse otsimist. Ülejäänud prioriteedid suhetes Moldovaga hõlmavad institutsioonide tugevdamist, ettevõtluskliima parandamist, sõna- ja meediavabaduse austamise tagamist ning koostöö tegemist sellistes valdkondades nagu piirihaldus, ränne ja võitlus inimkaubanduse, organiseeritud kuritegevuse ja rahapesuga.

Moldova ja EL teevad Euroopa naabruspoliitika tegevuskava rakendamisel tihedat koostööd ning pärast 2005. aasta märtsi valimisi moodustatud valitsus koondas selle ümber kogu Moldova siseriikliku reformiprogrammi.

©dpa Picture-Alliance

Moldova reformide EL-poolse toetamise kohta võib tuua järgmisi näiteid:

■ **Euroopa Komisjoni delegatsiooni avamine**

Chisinaus: Euroopa Komisjoni delegatsiooni avamine Chisinaus on Moldova poolt tegevuskava rakendamisel tehtavate jõupingutuste oluline ja nähtav toetamine;

■ **EÜ-poolse abi suurendamine:** Lisaks abile, mida Moldova saab naabrusprogrammide ja muudest EÜ abiprogrammidest nagu piirkondlikud programmid ja toiduga kindlustatuse programm, tõsteti EÜ poolt otse Moldovale antavat abi ajavahemikul 2005–2006 42 miljoni euroni;

■ **Kaubanduse ja tolli edendamine:** Moldova suhtes rakendatakse uut, märkimisväärselt soodsamat kaubandussoodustuste kava GSP+ (Generalised System of Preferences Plus), mis pakub riigile paremat juurdepääsu ELi turule. Komisjon aitab parandada ka Moldova asjaomaseid kaupade päritolu kontrolli- ja sertifitseerimisasutusi ning –protseduure, mis võimaldab ELil kaaluda veelgi soodsama kohtlemise rakendamist tulevikus. Samuti aitab komisjon läbi vaadata Moldova tervishoiu- ja fütosanitaarsüsteemid, mis võimaldaks viia Moldova toiduaineid ELi turule;

■ **ELi piiriabimissioon** (vaata lk 47), mis aitab tagada Moldova ja Ukraina piiri läbipaistva haldamise;

■ **Euroopa Nõukoguga ühised programmid**, millega toetatakse õigusriigi põhimõtete järgimist, kohtu sõltumatuse parandamist ja inimõiguste austamise edendamist Moldovas.

ELi osaluse suurendamine

Euroopa naabruspoliitika ELi ja Moldova tegevuskava vastuvõtmisele järgnevate kuude jooksul võttis EL oma osaluse suurendamiseks kõnealusel riigis konkreetseid samme, mis andis tunnistust suhete tugevnemisest. 2005. aasta oktoobri alguses avas Euroopa Komisjon Chisinaus uue delegatsiooni. EL nimetas eriesindajaks Moldovas Adriaan Jacobovits de Szegedi. EL ühines vaatlejana Transnistria küsimuse üle peetavate mitmepoolsete läbirääkimistega ning lasi Moldova ja Ukraina piiri läbipaistva haldamise tagamiseks käiku piiriabimissiooni.

Konstitutsiooniline monarhia**Pealinn:** Rabat**Vääring:** Maroko dirham (1 euro = 11 MAD)**Rahvaarv (sellest kuni 14-aastaseid):**

32,7 mln (32,1%)

Pindala: 459 000 km²**Eksport ELi (% kogueksportidist):**

6 mld eurot (70%)

Import ELi (% koguimpordist):

9,6 mld eurot (65%)

SKT: 40 mld eurot**SKT inimese kohta:** 1 309 eurot**Inflatsioon:** 2%**Töötus:** 10,5% (2005. aasta andmetel)**Keel(ed):** araabia (riigikeel), berberi keeled, prantsuse**Internetikasutajaid (1 000 inimese kohta):**

33

Suhted ELiga põhinevad ELi ja Maroko vahel sõlmitud assotsieerimislepingul, mis jõustus 2000. aastal ja asendas varasemat, 1976. aasta koostöölepingut.

Euroopa naabruspoliitika tegevuskava vormistati Marokoga 2005. aasta juulis ning see sisaldas ühiseid poliitilise, majandus-, kaubandus-, õigus- ning kultuuri-alase koostöö prioriteete. Euroopa naabruspoliitika on esimene konkreetne vastus Maroko kuninga 2001. aastal esitatud üleskutsele anda oma riigile suhetes ELiga eelisseisund. Samuti on Maroko väljendanud oma eesmärki ühtlustada 2008. aastaks oma õigusaktid ELi õigusaktidega, mida EÜ toetab muu hulgas 100 miljoni euro suuruse avaliku halduse süsteemi reformimiseks mõeldud programmiga.

Euroopa naabruspoliitika tegevuskava rakendamist alustati mitmetes valdkondlikes allkomiteedes, mis tegelevad siseturu, tööstuse, kaubanduse ja teeninduse, transpordi, keskkonna ja energeetika, teadusuuringute ja innovatsiooni, põllumajanduse ja kalanduse, tolli, õiguse ja turvalisuse küsimustega. Emakordselt

kohtub 2006. aastal uus, inimõiguste, demokratiseerimise ja valitsemise, allkomitee. Maroko on ka ainus riik, kellega arutatakse poliitilisi küsimusi vaid rangelt kahepoolse poliitilise dialoogi käigus ning seda on tehtud juba kaks korda, 2004. ja 2005. aastal.

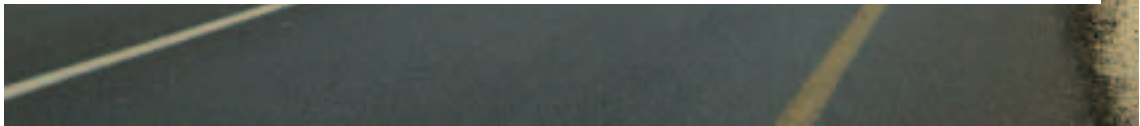
Maroko reformide EL-poolse toetamise kohta võib tuua järgmisi näiteid:

- kuna läbirääkimised **teenuskaubanduse** liberaliseerimise lepingu üle aitaksid edendada välisinvesteeringute tegemist Marokos, majanduskasvu ning säästvat arengut, on alustatud läbirääkimisi teenuskaubanduse ning põllumajandussaadustega kauplemise liberaliseerimise üle;
- kuna majandusarengule aitavad kaasa **haridus- ja koolitus-**, teadusuuringute ning infoühiskonna reformid, toetab EL 40 miljoni suuruse projektiga põhiharidust ning võitleb kirjaoskamatus vastu, millele lisanduvad ka eelarvelised toetused;
- tihedam poliitiline dialoog **välispoliitiliste** küsimuste üle – Maroko osaleb juba ELi sõjalises rahuoperatsioonis (Althea) Bosnias ja Hertsegoviinas ning ELi satelliitnavigatsiooniprojektis Galileo;
- tihedam poliitiline koostöö **terrorismivastases võitluses** – esmatähtsa riigina saab Maroko mestimisabi oma rahapesuvastase süsteemi väljatöötamiseks, sealhulgas rahapesu andmebüroo loomiseks.

Regionaalkoostöö tugevdamine

Kuna Euroopa Liit tähendab iseenesest regionaalset koostööd, on ta seepärast meelsasti valmis kõnealuseid kogemusi teistega jagama.

Euroopa naabruspoliitika olulisim põhimõte seisneb selles, et erinevate partnerriikide puhul tuleb lähtuda nende individuaalsest potentsiaalst. Samal ajal peab EL aga silmas ka regionaalset vaatenurka, tugevdades nii ELi välise piiri ülest koostööd, kui ka koostööd ELi naabrite, eriti geograafiliselt ligistikku asuvate naabrite vahel. Regionaalne koostöö on oluline ka paljude piiridest sõltumatute probleemide, nagu keskkonnaprobleemid, või selliste valdkondade probleemide lahendamiseks, mis vajavad mitme riigi poolset lahendamist, nagu kaubandus, transpordi- ja infrastruktuurivõrgustikud, õigus, vabadus ja turvalisus, ning inimestevahelise suhtlemise edendamiseks.

Idapoolsete naabritega ja nende omavahelise regionaalse koostöö esmatähtsate valdkondade hulka kuuluvad:

■ **Majandus, ettevõtlus, tööhõive ja sotsiaalpoliitika, kaubandus, energeetika ja transport**, sealhulgas ka Euroopa ja rahvusvaheliste standardite rakendamine; Maailma Kaubandusorganisatsiooni normide ja eeskirjade tõhus rakendamine; ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete toetamine; koostööd tuleks tihendada energia- ja transpordi- poliitika ning võrgustike vallas. Eespool nimetatut arvesse võttes on regionaalset energeetika- ja transpordialast koostööd Musta ja Kaspia mere

riikide vahel tõhustanud juba 2004. aasta ministrite konverents Bakuus ja sellele järgnev tegevus;

■ **Keskkonnakaitse**, mis hõlmab nt vee- ja metsandussektoreid, bioloogilise mitmekesisuse säilitamist, loodus- ja mullakaitset ning regiooni merede alast koostööd. Ülejäänud prioriteetsete valdkondade hulka kuuluvad kliimamuutust, jäätmehooldust ja tööstussaastet käsitlevate rahvusvaheliste keskkonnanalaste lepingute täitmine. Samuti võib see hõlmata teabe levitamist ja kontrollimeetmeid ning kodanikega tehtava koostöö edendamist,

■ **Õigus, vabadus ja turvalisus**, mis hõlmab piirihalduse, rände ja varjupaiga alast piirkondlikku koostööd, organiseeritud kuritegevuse, inimkaubanduse, ebaseadusliku sisserände, terrorismi, rahapesu ja uimastite vastast võitlust ning politsei ja kohtualast koostööd;

■ **Inimestevahelisi küsimusi käsitlevad teemad**, mis hõlmavad kodanikuühiskonna arengut, meediat ja ajakirjandust, kutsealaste asjatundjate, teadlaste ja noorte vahetust, hea valitsemistava ja inimõiguste austamise edendamist, haridus-, koolitus-, teadus- ja kultuurialast koostööd, kohalike ja piirkondlike asutuste ning kodanikuorganisatsioonide vahelist mees- timist ning rahvatervist ja nakkushaigusi;

■ **Piiriülene koostöö** – EL edendab koostööd regionaalsete ja kohalike asutuste vahel mõlemal pool piiri.

Euroopa naabruspoliitikaga ei taheta luua uusi organeid ega organisatsioone, vaid tugevdada selle asemel paikkonna peremehetunnet. Sellega püütakse

toetada ning jagada olemasolevate piirkondlike organisatsioonide ja organite, nagu Euroopa Nõukogu, Läänemere maade Nõukogu, Musta Mere Majanduskoostöö (BSEC), Kesk-Euroopa Initsiatiiv (CEI) ning Euroregioonide kogemusi, mis edendaksid regionaalsete ja kohalike asutuste vahelist piiriülest koostööd.

Vahemereäärse regiooni kohaliku ja regionaalse koostöö strateegiliste prioriteetide hulka kuuluvad:

■ **Energia- ja transporditurud ning -võrgustikud**, mis hõlmab poliitikate, õigusaktide ja eeskirjade ühtlustamise ning võrgustike kavandamise toetamist, et edendada kaubandust ja hõlbustada juurdepääsu ELi turule. Töö Maroko, Alžeeria ja Tuneesiaga ühise Maghrebi elektrienergiaturu loomisel eesmärgiga integreerida see ELi turuga on edenenud hästi. Alustatakse ka gaasipoliitika ja -võrgustiku alast koostööd Egiptuse, Jordaania, Liibanoni, Süüria ja Türgiga. Veel üheks prioriteediks on raudtee-, maantee- ja meretranspordiühenduste arendamine. Ohutuse ja turvalisuse alane regionaalne koostöö on eriti oluline merenduses ja lennunduses, sealhulgas lennuliikluse korraldamises.

■ **Keskonnakaitse**: võiks kooskõlas Horizon 2020 Vahemere saaste vähendamise algatusega hõlmata näiteks meresaastet, veeressurside majandamist, looduskaitset, tööstussaastet ning jäätmehooldust. Ülejäänud esmatähtsate valdkondade hulka kuuluvad kliimamuutust käsitlevate rahvusvaheliste keskkonnaalaste lepingute täitmine, teabe levitamine ja kontrollimeetmed ning kodanikega tehtava koostöö edendamine;

■ **Justiits- ja siseküsimused**: hõlmab piirihalduse parandamist, täitevorganite ja -asutuste vahelist koostööd, organiseeritud ja piiriülese kuritegevuse vastu võitlemist ja politsei ning justiitsalast koostööd, võitlemist ebaseadusliku sisserändega ning seadusliku rände haldamist, võitlemist uimastikaubanduse vastu, uimastivarude vähendamist ja uimastivastaste riiklike strateegiate rakendamist;

■ **Kaubandus, õigusaktide lähendamine ja sotsiaalmajanduslik areng**: hõlmab majandusküsimustes tihedamat koostööd teha soovivate riikide vahelise regionaalse majandusliku integratsiooni edendamist, pidades silmas Euroopa Liidu ja Vahemereäärsete riikide vabakaubanduspiirkonna loomist ja arenumate riikide järjest suuremat osalemist ELi turul. Regionaalset kaubandust ja investeringuid tuleks

©Shutterstock

ergutada ühiste päritolureeglite, teenuste liberaliseerimise, õigusaktide lähendamise ja kaubanduse edendamise abil. Tõhustada tuleks dialoogi tööhõive ja sotsiaalpoliitika üle;

■ **Inimestevahelisi küsimusi käsitlevad projektid:** inimõigusi ja demokratiseerimist toetavate kodanikualgatuste stimuleerimine, noorteorganisatsioonide toetamine ning kultuuridevahelise dialoogi tugevdamine hariduse ja noortevahetuse kaudu.

Israeli, Jordaania, ja Palestiina omavalitsusega sõlmitud Euroopa naabruspoliitika tegevuskavad sisaldavad mitmeid kohustusi teha regionaalset koostööd, mis enne uue Palestiina valitsuse moodustamist 2006. aasta jaanuaris oli juba vilja kandnud. EL-poolse abiga olid loodud ka Israeli ja Palestiina ühised asutused energia- ja transpordiplaneerimise kooskõlastamiseks ja kaubanduseks. Pärast Israeli ja Palestiina vahelise konflikti süvenemist 2006. aastal koostöö peatati. Jordaania ja Israeli vahel sõlmitud kaubandusleping võimaldab neil viia ühiselt toodetud eksporttoodangut ELi turgudele ilma tollimaksuta.

■ Regionaalsed konfliktid tähelepanu all

ELi naabruskonnas on mitmeid külmutatud konflikte, mille lahendamine nõuab sellesse kaasatud riikide vahelist mõjusat dialoogi ja koostöö tegemist. Selliste konfliktide jätkumine ELi piiri ääres, eelkõige nimelt Lähis-Idas, Transnistrias, Mägi-Karabahhis, Abhaasias, Lõuna-Osseetias ja Lääne-Saharas, ähvardab nii ELi kui selle naabruskonna stabiilsust ja julgeolekut.

Regionaalsetele konfliktidele lahenduste leidmine on üks Euroopa naabruspoliitika tähtsamaid eesmärke. EL toetab jätkuvaid jõupingutusi regionaalsete konfliktide lahendamisel, muu hulgas ka Euroopa naabruspoliitika tegevuskavade kaudu, ning ergutab selles osalevaid pooli sel eesmärgil dialoogi jätkama. ELi ümbritseva stabiilse ja turvalise tsooni loomiseks on ülioluline kõnealused probleemid lahendada. Kõige enam kajastatud on konflikt Lähis-Idas, kuid külmutatud konflikte, millele tuleb samuti tähelepanu pöörata, leidub terves regioonis.

■ **Lähis-Ida:** Püsiva rahu saavutamine Lähis-Idas on ELi jaoks keske tähtsusega. ELi peamine eesmärk on leida kaht riiki rahuldav lahendus, mis viiks rahuplane (Road Map) rakendamisel Israeli ja Palestiina vahelise konflikti lõpliku ja põhjaliku lahendamiseni, mille tulemusena omaksid kõrvuti eksisteerivad Israel ja demokraatlik, elujõuline, rahumeelne ja suveräänne

Palestiina riik turvalisi ja tunnustatud piire ning normaalseid suhteid naabritega. See hõlmab õiglase lahenduse leidmist Jeruusalemma keerulisele probleemile, Palestiina pagulaste probleemi õiglast, elujõulist, realistlikku ja rahuldavat lahendamist ning Israeli-Süüria ja Israeli-Liibanoni küsimuse lahendamist. EL osaleb aktiivselt Lähis-Ida rahupüüdlustes:

- osaledes aktiivselt nelikus;
- omades kahepoolseid suhteid Israeli ja Palestiina omavalitsusega, mis põhinevad assotsieerimis- või vahelepingul ja Euroopa naabruspoliitika 2005. aasta tegevuskavadel;
- edendades Euroopa-Vahemere partnerluse kaudu regionaalset dialoogi;
- võttes meetmeid usalduse loomiseks, osaledes valimisvaatlustes ning kontrollides Gaza sektori ja Egiptuse vahelises Rafah piiriületuspunktis toimival operatsioonil Israeli ja Palestiina vahelise lepingu rakendamist;
- korraldades transpordi-, energeetika- ja kaubandusalaseid kolmepoolseid poliitilisi dialooge, milles osalevad Euroopa Komisjon ja osapooled;
- andes abi regiooni rahu, stabiilsuse ja õitsengu saavutamiseks vajalike tingimuste loomiseks, edendades Palestiina majandus-, poliitika-, sotsiaal- ja julgeolekusektorite reformimist, sealhulgas valitsemisprobleemide lahendamist, andes pagulastele humanitaarabi ning ühendades ELi rahupartnerlusprogrammi kaudu Israeli, okupeeritud territooriumide ja naaberriikide kodanikuühiskonna liikmed. Mõnda neist algatustest mõjutasid 2006. aastal regioonis aset leidnud poliitilised arengud.

■ **Transnistria:** Pärast Nõukogude Liidu lagunemist ja Moldova iseseisvumist kuulutas Transnistria regioon ennast 1991. aastal sõltumatuks, millele järgnes lühike kodusõda. Rahvusvaheliselt tunnustamata eraldunud regiooni staatus on alates 1992. aastast lahtine. Vene vägede ja laskemoona väljaviimine, mis algselt kavandati OSCE Istanbuli tippkohtumisel sõlmitud kokkuleppe kohaselt lõpule viia 2002. aasta lõpuks, peatus pärast seda, kui 2003. aastaks oli laskemoonavarudest hinnanguliselt välja viidud vaid 35%. Poliitilise lahenduse leidmiseks peetakse viiepoolseid läbirääkimisi, milles osalevad vahendajatena OSCE, Venemaa ja Ukraina ning Chisinau (Moldova pealinn) ja Tiraspoli esindajad (end vabariigiks kuulutanud Transnistria pealinn). 2005. aastal ühinesid vaatlajatena läbirääkimistega EL ja Ameerika Ühendriigid. EL peab eriti probleemseks Transnistrias laialt levinud organiseeritud kuritegevust ja salakaubavedu, mis ulatub pärast Rumeenia liitumist ELiga ELi piiridele veelgi lähemale.

Moldova ja Ukraina piirihalduse toetamine

2005. aasta novembris viis EL Moldova ja Ukrainasse piiribimissiooni, mille käigus annavad kahe riigi piiri- ja tolliteenistustele nõu ning koolitavad neid ELi liikmesriikide 100 piiripolitsei- ja tolliametnikku. Missiooniga püütakse tugevdada piiriülest koostööd ning aidata vähendada ebaseaduslikku kaubandust, salakaubandust ja tollipettuseid. Kokkuvõttes on see suunatud turvalisuse ja stabiilsuse parandamisele regioonis, aidates luua Moldovast eraldunud Transnistria regiooni üle tekkinud konflikti lahendamiseks vajalikke tingimusi. Samuti toob see majanduslikku kasu, aidates tagada selle, et valitsustele Kiiemis ja Chisinaus laekuvad kõik ettenähtud tollimaksud. 20 miljoni euro suurune missioon, mille peakorter asub Ukraina linnas Odessas kestab vähemalt kaks aastat. ELi piiriabi missiooni käsitleva vastastikuse mõistmise memorandumi sõlmimisel ütles Benita Ferrero-Waldner, välissuhete ja Euroopa naabruspoliitika volinik: „Missioon on oluline märk ELi toest Moldovale ja Ukrainale ning selle piirkonna jõukuse, stabiilsuse ja turvalisuse toetamisest.“ Volinik kiitis veel: „... president Voronini ja president Juštšenko poliitiline julgus ja ettenägelikkus loob selle poliitilise kliima, mis on meil lubanud kavandada ja rakendada nimetatud projekti.“

■ **Mägi-Karabahn:** Mägi-Karabahi territoorium, mille elanikud on valdavalt armeenlased, asub Aserbaidžaanis. Territooriumi üle tekkis konflikt Aserbaidžaaniga 1988. aastal, mis pärast Nõukogude Liidu lagunemist arenes sõjaks, mille tagajärjeks oli 20 000 surnut ja miljon pagulast. 1991. aastal kuulutas regioon end

sõltumatuks vabariigiks, saamata aga rahvusvahelist tunnustust. Relvarahu kehtestati 1994. aastal, kui Armeenia väed regiooni okupeerisid. Konflikti ei ole lahendatud, kuigi probleemile lahendust otsivat OSCE „Minski rühma“ juhatavad koos Prantsusmaa, Venemaa ja Ameerika Ühendriigid.

©Maria Fiallo – Conflict in Israel

i

Pärast Iisraeli ja Palestiina rahulepingut ajutine omavalitsus

Vääring: Jordaania dinaar ja Iisraeli uus seekel

Rahvaarv (sellest kuni 14-aastaseid):

3,89 mln (46%)

Eksport ELi* (% kogueksportidist):

11 mln eurot (3%)

Import ELi* (% koguimpordist):

55 mln eurot (3%)

SKT: 4456 dollarit

SKT inimese kohta: 1 260 dollarit

Inflatsioon: 3,4%

Töötus: 25,3%

Keel(ed): araabia

* Kaubanduse kohta esitatud andmed ei ole täpsed, kuna mõningaid tooteid eksporditakse Iisraeli päritolusertifikaadi all

Palestiina omavalitsus loodi 1994. aastal pärast Oslo kokkulepet, mis andis palestiinlastele Gazas ja Läänekaldal ajutise omavalitsusliku võimuorgani. Palestiina omavalitsus osaleb Euroopa-Vahemere partnerluses ning on üks esimestest partneritest, kes sõlmis ELiga tegevuskava. Palestiina omavalitsuse kaasamine Euroopa naabruspoliitikasse alates selle loomisest on moodustanud osa ELi poliitikast eesmärgiga anda panus tulevase, demokraatliku Palestiina riigi loomisse.

Mahmoud Abbasi valimine Palestiina presidendiks 2005. aasta jaanuaris pärast selle pikaajalise juhi Yasser Arafati surma 2004. aasta novembris ning Iisraeli vägede väljaviimine Gaza sektorist 2005. aastal lõi uue võimaluse uuteks rahupüüdlusteks, kuigi protsess jäi aeglaseks. Poliitiline maastik muutus aga märkimisväärselt Hamasi võiduga seadusandliku kogu valimistel 2006. aasta jaanuaris, mis mõjutas ELi poliitikat Palestiina omavalitsuse suhtes.

Õigusriigi põhimõtete, demokraatia ja heade valitsemistavade tugevdamine

Komisjon oli esimene, kes andis Palestiina valimiskomisjoni loomiseks märkimisväärset abi ning on selles valdkonnas suurim toetaja (on alates 2003. aastast andnud 18,5 miljonit eurot). EÜ toetus aitas tagada hiljutiste presidend- ja seadusandliku kogu valimiste vaba ja õiglase korraldamise. Kuigi ELi vaatluste käigus täheldati mõningaid puudujääke, nenditi, et sellest hoolimata olid valimised „saavutuseks ja võimaluseks“ tagada valimiskastide kasutamise abil valimiste õigus.

Suur osa ELi tööst Palestiina omavalitsusega on suunatud õigusriigi põhimõtetele vastavate institutsioonide tugevdamisele, stabiilse valitsuse tagamiseks vajalike institutsioonide loomisele ning tulude kindla laekumise tagamisele rahanduse mõistlikuks haldamiseks. See hõlmab üheaastast piiriabimissiooni Rafah piiriületuspunktis Gaza ja Egiptuse vahelisel piiril ning kolmeaastast nõuandemissiooni „ELi politseimissioon Palestiina aladel“ (EUPOL-COPPS), et aidata Palestiina omavalitsusel luua jätkusuutlik ja tõhus politseisüsteem. Mõnda neist algatustest mõjutasid poliitilised arengud, sealhulgas Iisraeli ja Palestiina vahelise konflikti süvenemine.

Euroopa Liidu ja Palestiina omavalitsuse Euroopa naabruspoliitika tegevuskava kinnitati 2005. aasta mais. Tegevuskava peegeldab ELi ja palestiinlaste vaheliste suhete pikaajalisi prioriteete. Seda ajendab reformimise vajadus, nimelt demokraatia ja asutuste loomine, valitsemine, läbipaistvus ja inimõiguste austamine ning palestiinlaste humanitaarse ja majandusliku olukorra parandamine. Kava annab uue tõeke 1997. aasta esialgsele assotsieerimislepingule, milles käsitletakse kaubandust ja koostööd.

Pärast Hamasi võitu seadusandliku kogu valimistel 2006. aasta jaanuaris, vaadatakse läbi ELi poliitika uue Palestiina valitsuse suhtes. Poliitiliste arengute tõttu peatatakse paljud Euroopa naabruspoliitika tegevuskava raames võetavad meetmed. EL kutsus Palestiina omavalitsust üles järgima neliku kolme põhimõtet, milleks on vägivaldatus, Iisraeli tunnustamine ning olemasolevate lepingute, sealhulgas rahuplaani, heakskiitmine.

EL toetab Palestiina territooriumi arengut ja reforme märkimisväärse finantsabiga. Liites Euroopa ühenduste ja ELi liikmesriikide panuse, annab EL igal aastal palestiinlastele stabiilsuse tõstmiseks, majanduslikuks taastamiseks ja reformimiseks ning sealhulgas valimiste korraldamiseks umbes 500 miljonit eurot. 2005. aastal toetas EÜ neid umbes 280 miljoni euroga. ELi toetuse ja konkreetse tehnilise abi saamise ranged tingimused on aidanud parandada Palestiina omavalitsuse riiklikku finantsjuhtimist. 2006. aastal on

EÜ abi suunatud poliitilise ja majandusliku olukorra halvenemise tõttu peamiselt hädaolukorrast tingitud vajaduste ja humanitaarvajaduste rahuldamisele.

Presidentaalne vabariik**Pealinn:** Tunis**Vääring:** Tuneesia dinaar (1 euro = 1,63 TND)**Rahvaarv (sellest kuni 14-aastaseid):**

10,07 mln (25,3%)

Pindala: 164 000 km²**Eksport ELi (% kogueksportidist):**

6,19 mld eurot (79%)

Import ELi (% koguimpordist):

8,3 mld eurot (76%)

SKT: 23 mld eurot**SKT inimese kohta:** 2 295 eurot**Inflatsioon:** 3,6%**Töötus:** 13,5%**Keel(ed):** araabia (riigikeel), prantsuse**Internetikasutajaid (1 000 inimese kohta):**

64

ELiga vabakaubanduspiirkonna järk-järgulist loomist silmas pidades on Tuneesia ELi Vahemereäärsetest partneritest kõige edumeelsem, alustades tollimaksude kaotamist 1996. aastal, st kaks aastat enne ELi ja Tuneesia vahelise assotsieerimislepingu jõustumist. Kõnealuse lepingu alusel kohustuvad EL ja Tuneesia tegema koostööd paljudes valdkondades, sealhulgas töhustama poliitilist dialoogi, edendama kaubandust, majandust, lahendama sotsiaalseid ja kultuurilisi küsimusi ning looma 2010. aastaks ELi ja Tuneesia vabakaubanduspiirkonna.

Tuneesia osaleb Euroopa naabuspoliitikas ning tema suhteid laiendav Euroopa naabuspoliitika tegevuskava jõustus 2005. aasta juulis. Tegevuskava hõlmab poliitilise, majandusliku, kaubandus-, justiits- ja julgeolekualase ning kultuurilise koostöö ühiselt kokku lepitud eesmärgi. Kuna siiani piiratakse Tuneesias märkimisväärselt inimõigusi, eriti sõna- ja ühinemisvabadust, on ELi üheks prioriteediks Euroopa naabuspoliitikas ergutada Tuneesiat selle sotsiaalmajandusliku potentsiaali saavutamiseks tegema edusamme demokratiseerimises ja inimõiguste alal ning astuma dialoogi poliitilistes ja muudes küsimustes, nagu ränne, õigus ja turvalisus.

Tuneesia reformide EL-poolse toetamise kohta võib tuua järgmisi näiteid:

■ **sotsiaalse arengu** toetamine. EÜ osaleb kogu **haridussüsteemi**, lasteaedadest kuni ülikoolini, edendamises. Kõnealuses valdkonnas toetab EÜ uute õppemeetodite kasutuselevõttu, õpetajakoolitust, ülikoolide ja kutseõppekeskuste arengut, võimaldab Tuneesia õpilastel õppida ELis jne. ...Teise olulise valdkonnana toetatakse **ravikindlustussüsteemi** reformi, et see hõlmaks laiemat osa elanikkonnast, eriti kõige vaesemaid, ning tervishoiu riiklike ja erateenuste osutamise kvaliteedi parandamist;

■ EÜ toetab Tuneesia **majanduse ümberkorraldamist ja ajakohastamist**, aidates luua kodanikele võimalusi töö leidmiseks ning kasutada ära võimalusi, mida pakub kauplemine ELiga. Enam kui 10%le Tuneesia ettevõtetest jagati ELi ja kohalikke kogemusi, et aidata neid nt innovatsiooni, konkurentsi-võimet ja kvaliteedinõudeid käsitlevate Euroopa tavade ja normidega kooskõlla viimisel ning parandada ka kaubanduskodade ja tööandjate organisatsioonide suutlikkust. Programmid aitavad arendada nii olemasolevaid ettevõtteid kui luua uusi. Selle tulemusena paranesid Tuneesia kodanike jaoks tooted, suurenes eksport, töökohtade arv jne;

■ EÜ osales ka sadamate ajakohastamisel, toetades Tunise sadama toimimise parandamiseks ja uute kaubaterminalide ning Vahemere lääneosas reisivate matkelaevade reisiterminalide loomiseks võetavaid meetmeid. See parandab terminalide kvaliteeti Tuneesia kultuuripärandit avastama tulevate külastajate kasvava hulgaga toimetulemisel;

■ **maaelu arengu**, maapiirkondade vaesusega võitlemise ja loodusvarade kaitsmise toetamine, aidates nt arendada kohalikke veeresursse haldavaid ühistuid ja ühendusi, ning maal asuvate tammide parandamine ja ehitamine. See annab kohalikule vaesele elanikkonnale võimaluse luua stabiilne sissetulekuallikas, parandada vee parema kasutamisega keskkonda ning võimaldab piirata rännet linnadesse.

Partnerite reformide edendamine ja toetamine

EL on oluliselt toetanud praeguseks Euroopa naabruspoliitika osalevaid Vahemereäärseid partnerriike alates 1970ndatest aastatest ning Ida-Euroopa partnerriike 1990ndatest aastatest. See hõlmab ka Tacise programmi kaudu Ida-Euroopas antud üleminekutoetust ning reformide toetamist (ajavahemikul 2000–2006 umbes 3,1 miljardit eurot) ning MEDA programmi kaudu Vahemereäärsete riikide toetamist (ajavahemikul 2000–2006 5,3 miljardit eurot). Riikidele, kellel oli maksebilansi probleeme, anti ka makromajanduslikku finantsabi – näiteks jaanuaris 2005 anti Georgiale 33,5 miljonit eurot – ning humanitaar- ja toiduabi. Samuti on EL demokraatia ja inimõiguste Euroopa algatuse (EIDHR) alusel toetanud vahenditega vabaduse, demokraatia, inimõiguste ja õigusriigi põhimõtete edendamist. Lisaks sellele on mõnele Euroopa naabruspoliitika osalevale riigile olulisi laene andnud ELi abilise, Euroopa Investeeringupank.

Toetatakse ka piiriülest koostööd. Ajavahemikul 2004–2006, eespool nimetatud rahastamisvahendeid asendava uue rahastamisvahendi jõustumise ajal, toimus rahastamine piiriüleste naabrusprogrammide kaudu, kasutades olemasolevate finantsvahendite ressursse.

Alates 2007. aastast asendatakse nii Tacis kui MEDA üheainsa rahastamisvahendiga, Euroopa naabrus- ja partnerlusvahendiga (ENPI), pakkudes suuremat paindlikkust ja suuremaid ressursse. Muid toetusprogramme, sealhulgas inimõigusi ja rännet käsitlevaid, jätkatakse Euroopa naabrus- ja partnerlusvahendi kaudu. Lisaks sellele teeb komisjon ettepaneku laiendada Euroopa Investeeringupanga laenuvõimalusi regioonidele kui tervikule.

■ EÜ abi

(kuni 2006. aastani, mis on kaasa arvatud)

Programm Tacis

Programmiga Tacis, mis lasti käiku 1991. aastal, on antud toetuste kaudu tehnilist abi kaheteistkümnele Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia riigile (Armeeniale, Aserbaidžaanile, Valgevene, Georgiale, Kasahstanile, Kirgiisiale, Moldovale, Venemaale, Tadžikistanile, Turkmeeniale, Ukrainale ja Usbekistanile), sealhulgas ka mitmele Euroopa naabruspoliitika partnerile. Selle peamine eesmärk on olnud kõnealuste riikide üleminekuprotsessi toetamine.

Reformide toetamine – programmi Tacis prioriteedid:

- institutsionaalne, õiguslik ja haldusreform;
- erasektori toetamine ja abi andmine majandusarenguks;
- ülemineku sotsiaalsete tagajärgedega tegelemine;
- infrastruktuurivõrgustike arendamine;
- keskkonnakaitse ja loodusvarade haldamine;
- maamajanduse arendamine;
- tuumaohutuse edendamine

Tacises on tähtsal kohal ka regionaalne komponent, mis tagaks riikidevahelise piiriülese koostöö tegemise sellistes valdkondades nagu keskkond, kaubandus ja transport, õigus, vabadus ja turvalisus. Piiriülene programm Tacis on edendanud koostööd ja loonud side-meid eri riikides asuvate naaberkogukondade vahel.

Programm MEDA

Programm MEDA, mis lasti käiku 1996. aastal, on olnud ELi peamine rahastamisvahend Vahemereäärsete partnerite abistamiseks. Programm pakub tehnilist ja rahalist abi majandus- ja sotsiaalse reformi ning regionaalsete projektide, sealhulgas ka nende, mis loodi Barcelona protsessi käigus, toetamiseks.

MEDA kaudu on rahastatud struktuurilise kohandamise programme Marokos, Tuneesias ja Jordaania, Süüria-Euroopa ärikeskust, sotsiaalfondi tööhõive loomiseks Egiptuses, riiklike haldusorganite taastamist Liibanonis ning maaelu arengut Marokos. MEDA kaudu rahastatud regionaalsetest projektidest võib nimetada näiteks välispoliitika instituutide võrgustikku EuroMeSCo, majandusuuringute instituutide võrgustikku Femise ning keskkonna-, kultuuripärandi ja noortealaseid programme.

Reformide toetamine – MEDA prioriteedid:

- Majandusliku ülemineku toetamine: ettevalmistused ELiga vabakaubanduse loomiseks, tõstes konkurentsivõimet ja saavutades stabiilne majanduskasv, eriti erasektori arengu teel;
- Sotsiaalmajandusliku tasakaalu tugevdamine: leevendades majandusliku ülemineku lühiajalisi kulusid sobivate sotsiaalpoliitiliste meetmetega.

Euroopa Investeerimispank

Lisaks toetustele, mida on antud Tacise ja MEDA kaudu, on ELi peamine abistaja, Euroopa Investeerimispank andnud suuri laene projektide toetamiseks Vahemereäärsetes riikides. ELi eelarveperioodil 2000–2006 said MEDA kaudu abi saajad Euroopa Investeerimispanngast laene umbes 6,5 miljoni eurot. Ida-Euroopa riikide (sealhulgas Venemaa) puhul kehtestati 2001. aastal tagasihoidlikumad laenu andmise volitused, mida pikendati 2004. aastal ja millega anti kõnealustele riikidele kuni 2006. aastani Euroopa Investeerimispanngast laene umbes 600 miljonit eurot.

Euroopa Investeerimispanngast anti laene muu hulgas näiteks reovee puhastamise ja veeressursside haldamise projektidele Egiptuses, Liibanonis, Jordaania, Läänekaldal ja Gaza sektoris ning Marokos, saaste vähendamise meetmeteks ja lennujaamade liikluskorraldussüsteemi ajakohastamiseks Alžeerias, Maroko

tervishoiusüsteemi ajakohastamise toetamiseks ning rongiliinide taastamiseks Tuneesias. Väljatöötamisel on suur maanteeprojekt Ukrainas.

■ EÜ tulevased abi- ja koostööprogrammid (2007–2013)

ELi järgmiseks eelarveperioodiks (2007–2013) on Euroopa Komisjon teinud ettepaneku tõsta ja tõhustada Euroopa naabruspoliitikas osalevatele partnerriikidele rahalise abi andmist. Seda tehtaks üheainsa sihtotstarbelise eelarvevahendi, Euroopa naabrus- ja partnerlusvahendi (ENPI), mis asendab nii Tacist kui MEDAt, kaudu. Naaberriikidele ajavahemikul 2007–2013 kättesaadavad rahalised vahendid, võttes arvesse ka temaatilistest programmidest saadavaid vahendeid, moodustavad umbes 12 miljardit eurot. Ajavahemikuga 2000–2006 võrreldes on see umbes 45% enam kui anti MEDA, Tacise ja muude asjaomaste määruste alusel (ajavahemikul 2000–2006 hinnanguliselt 8,3 miljardit eurot).

ENPI on poliitikast ajendatud vahend, mis loodi toetamaks Euroopa naabruspoliitikat ja strateegilist partnerlust Venemaaga, ja eriti Euroopa naabruspoliitika tegevuskavade ja ühisruumi loomise kavade (Common Spaces Road Maps) rakendamist. See on aga laiem ja paindlikum vahend kui MEDA ja Tacis, hõlmates palju enam erinevaid reformipoliitikat ja Euroopa naabruspoliitika kahepoolsetes tegevuskavades partneritega kokku lepitud ühiseid prioriteete toetavaid võimalikke meetmeid. Vahendite suurus sõltub riikide vajadustest, nende valmisolekust võtta omaks ja täita koos ELiga seatud eesmärged (eriti valitsemise ja reformide suhtes), nende vahendite vastuvõtmise suutlikkusest ning kokkulepitud reformide rakendamisest. Suuremat rõhku pannakse ka piiriülesele koostööle, toetades muu hulgas projekte, mis hõlmavad ühise maa- või merepiiriga ELi liikmesriiki ja partnerriiki. Euroopa naabrus- ja partnerlusvahend – esmatähtsad koostöövaldkonnad.

Euroopa naabus- ja partnerlusvahend – esmatähtsad koostöövaldkonnad:

- hea valitsemistava, reformimine ning inimõiguste ja põhivabaduste austamine;
- õigusaktide lähendamine ELi õigusaktidele ja institutsioonide suutlikkuse tõstmine;
- õiglane sotsiaalne ja majanduslik areng ning vaesuse vähendamine;
- valdkondlik koostöö, kus erilist tähelepanu pööratakse Euroopa naabuspoliitika tegevuskavades käsitletud valdkondadele (nt telekommunikatsioonidele, transpordile, keskkonnale, teadusuuringutele ja innovatsioonile, kõrgharidusele ja inimestevaheliste suhete küsimustele);
- ELi välispiire ületav piiriülene koostöö.

Kogemuste jagamine – tehniline abi ja nn „mestimine“

Euroopa naabuspoliitika kasutab ära ka kaht praktilist ja innovatiivset vahendit, mille kasutamise kogemusi sai EL Kesk-, Ida- ja Kagu-Euroopa riikide poliitilise ja majandusliku üleminekuprotsessi juhtimisel. Need peaksid aitama partneritel lähendada oma asjaomaseid seadusi ja määrusi ELi omadele ning aidata neil oma institutsioone luua.

Üks neist on ELi tehnilise abi ja teabevahetuse programm TAIEX. TAIEX pakub teenuseid, mille hulka kuulub eksperdiabi, dokumentatsioon ja teave, töötod ja seminarid ning õppereisid ELi. 2006. aasta jaanuaris otsustas EL, et Euroopa naabuspoliitikasse kaasatud riikidele (ja Venemaale) peaks edaspidi võimaldama seda, mida TAIEX pakub. See peaks aitama riikidel paremini mõista ja välja töötada Euroopa naabuspoliitika tegevuskavades ette nähtud õigusakte ning aidata neid rakendada ja täita.

Lisaks sellele näeb EL ette nn haldusalaste mestimiskavade laiendamist Euroopa naabuspoliitika partneritele, mis võimaldab saata ELi liikmesriikide ametnikke andma riiklikul, piirkondlikul või kohalikul tasandil abi ja nõu partnerriikide riigiteenistujatele. Pärast aastaid kestnud ettevalmistust on mestimisega alustatud mitmes Vahemereäärses partnerriigis, nt Marokos meresõiduohutuse ja –turvalisuse alal, ning peagi alustatakse sellega Ukrainas.

Euroopa Investeerimispannga laenu tehingud

Lisaks kavandatud EÜ toetuste tõstmise ja ümberkujundamisega regiooni jaoks, mida antakse Euroopa naabus- ja partnerlusvahendi kaudu, on komisjon teinud ettepaneku tõsta olulisel määral Euroopa naabuspoliitika toetamiseks Euroopa Investeerimispanngast antavaid laene.

See tähendab, et eelarveasutustega kokkuleppe kohaselt on ajavahemikul 2007–2013 Vahemereäärsetele riikidele antavate laenude ülemäär umbes 10 miljardit eurot ning Ida-Euroopa riikidele (sealhulgas Venemaale) 5 miljardit eurot, sealhulgas laiendati Euroopa Investeerimispannga toiminguid ka Lõuna-Kaukaasia riikidele.

Vabariik

Pealinn: Kiiev

Vääring: grivna (1 euro = 6.04 UAH)

Rahvaarv (sellest kuni 15-aastaseid):

47,4 mln (15,6%)

Pindala: 604 000 km²

Eksport ELi (% kogueksportidist):

7,7 mld eurot (28%)

Import ELi (% koguimportidist):

13 mld eurot (37%)

SKT: 52 mld eurot

SKT inimese kohta: 1 098 eurot

Inflatsioon: 9%

Töötus: 3,8%

Keel(ed): ukraina (riigikeel) 67%, vene 24%,

Rumeenia/Poola/Ungari vähemusi

Internetikasutajaid: Ei kohaldata

Märkus: 2005. aasta andmete põhjal

Ukraina „oranž revolutsioon“ 2004. aasta lõpus tõi võimule uue, läänemeelse ja reforme pooldava presidendi Viktor Juštšenko, kes oli huvitatud ELi integratsioonist. 2006. aasta märtsi parlamendivalimised, mis olid valdavalt vabad ja õiglased, kinnitasid läänemeelse suuna jätkumist pärast „oranži revolutsiooni“.

ELi suhted Ukrainaga põhinevad 1998. aasta partnerlus- ja koostöölepingul. Kuigi koostööd oli juba alustatud ning EL oli muutumas Ukraina suurimaks kaubanduspartneriks, andis oranž revolutsioon ELi ja Ukraina vahelistele suhetele hoogu. 2005. aasta veebruaris ühiselt vastu võetud Euroopa naabruspoliitika tegevuskava ning ELi poolt selle potentsiaali maksimeerimiseks lisatud kümme punkti loovad koostööks Ukrainaga põhjaliku ja edasipüüdliku raamistiku ning kajastavad hulka ühiseid poliitilisi prioriteete. Selle rakendamise tagatakse nn iga-aastase rakendusvahendi abil.

Kuna rakendamist alustati 2005. aastal, on reformimisel tehtud edusamme, mille konkreetsete saavutuste hulka kuuluvad nt ELi kaubanduse kaitsmise korra eesmärgil Ukrainale turumajandusliku staatuse andmine, energeetikaalase vastastikuse mõistmise memorandumi allkirjastamine, suurema koostöö ettenägemine ja ELi ja Ukraina energiaturgude võimalik integratsioon tulevikus, lennundusalase horisontaalse kokkuleppe ning satelliitnavigatsiooni alase koostöölepingu sõlmimine, Moldova ja Ukraina piiri haldamise abistamiseks piiriabimissiooni käikulaskmine, arutelud viisa saamise lihtsustamise ja tagasivõtmise üle, läbirääkimised tööstustoodete vastavushindamise ja tunnustamise kokkuleppe üle ning valmisolek arutada uue tõhustatud lepingu üle Ukrainaga, sealhulgas vabakaubanduspiirkonda, mis on olulisim pärast Ukraina ühinemist Maailma Kaubandusorganisatsiooniga. Valitsuse reformipüüdluste EL-poolse toetamise praktiliste näidete hulka kuuluvad lisaks EÜ toetuse suurendamisele ka mestimisvahendi Ukrainale kättesaadavaks tegemine, mille esimene projekt peaks alguse saama 2007. aasta alguses, ning koostöö tegemine Ukraina lähendamisel ELi normidele sellistes valdkondades nagu nt energiaturu reguleerimine ning konkurentsi- poliitika.

Euroopa naabruspoliitika Samm edasi

Euroopa naabruspoliitika jääb eelolevateks aastateks ELi välissuhetes üheks peamiseks prioriteediks, mille eesmärk on tagada ELi piire ümbritsevate riikide suurem õitseng, turvalisus ja stabiilsus. Paljud ühised probleemid, mille lahendamiseks Euroopa naabruspoliitika tegeleb, ei kao üleöö ning koostöö tugevdamisest saavad kasu nii EL kui meie partnerriigid. Euroopa naabruspoliitika kavandati 2005. aastal, mille esimesi tulemusi võis näha juba samal aastal, kuid üleminekuprotsessi olemust arvesse võttes tuleb veel palju ära teha.

Üheks konkreetseks prioriteediks on Iisraeli, Jordaania, Moldova, Maroko, Palestiina omavalitsuse, Tuneesia ja Ukrainaga läbiräägitud ja vastuvõetud seitsme Euroopa naabruspoliitika tegevuskava rakendamine. Neis sisalduvate esmatähtsate reformide rakendamisele kulub kolm kuni viis aastat. Järgmine ülesanne ajavahemikuks 2006–2007 on alustada pärast tekstides kokku leppimist Armeenia, Aserbaidžani, Egiptuse, Georgia ja Liibanoniga sõlmitud tegevuskavade rakendamist.

Edusammud kolme ülejäänud riigiga, kes Euroopa naabruspoliitikas täismahus veel osaleda ei saa – Süüria, Liibüa ja Valgevenega – sõltuvad riikide endi hoiakutest ja pingutustest ning lepinguliste suhete loomise protsessist. Süürial tuleb esmalt ratifitseerida juba läbirääkimiste etapi läbinud assotsieerimisleping. Liibüa peab esmalt alla kirjutama Euroopa ja Vahemere riikide partnerlusele, mille järel tuleb ette valmistada ja ratifitseerida assotsieerimisleping.

Tugevamad majanduslikud ja poliitilised sidemed Valgevenega on võimalikud vaid juhul, kui Minski ametivõimud teevad piisavaid edusamme demokraatia edendamisel.

Euroopa naabruspoliitika sisu silmas pidades toob selle rakendamine kaasa ELi ja tema naabrite suhete laialulusliku arengu, tuues samas olulist vastastikust kasu. See intensiivistab veelgi poliitilist dialoogi. Samuti jätkab EL selle alusel usalduse loomist ja turvalisuse edendamist, korraldades piiri- ja politseimissioone Palestiina aladele ning piirimissiooni Moldovas ja Ukrainasse.

Partnerriikidele avatakse teatavad ELi programmid ja meetmed. Reformi- ja koostöökavas on palju ülesandeid, sealhulgas põllumajandussaaduste ja kalatoodete kaubanduse liberaliseerimine, makromajanduse kindel juhtimine ja sotsiaalmajanduslik reform, kohtusüsteemi ajakohastamine, koostöö tegemine rände küsimustes ja julgeolekuohtude korral, keskkonnakaitsealane töö, haridus, transport, energeetika, infoühiskond ja teadusuuringud ning õigusaktide reformid kõigis eespool nimetatud valdkondades.

Samal ajal toetab EL Euroopa naabruspoliitika eesmärke uue ja parema rahastamisvahendiga, Euroopa naabrus- ja partnerlusvahendiga, ning suuremate rahaliste vahenditega. See peaks hõlmama ka uut juhtimisrahastru, mis kujutab täiendavat algatust lisavahendite pakkumiseks partnerriikidele, kes näitavad üles erilist pühendumist oluliste reformide elluviimisel. Partneri-

tele EL-poolse rahalise ja tehnilise abi andmisel tulevikus juhitudakse Euroopa naabruspoliitika tegevuskavadest ning Euroopa naabruspoliitika üldistest eesmärkidest, partnereid toetatakse ka Euroopa Investeerimispanngast saadavate suuremate laenudega.

Euroopa naabruspoliitika raames võetud kohustuste täitmist kontrollib koos partneritega jätkuvalt Euroopa Komisjon. Kui ühiste eesmärkide saavutamisel on tehtud märkimisväärseid edusamme, võib algatusi läbi vaadata, tegevuskavasid kohandada või teha vajadusel ettepanekuid edasiste suhete kohta.

Sidemete tugevnemine ELi ja Euroopa naabruspoliitikas osalevate partnerriikide vahel sõltub edusammudest tegevuskavades sätestatud esmatähtsate ülesannete täitmisel ning ühistest väärtustest ühiselt võetud kohustuse täitmisel luua õitsev naabruskond. Ühiste eesmärkide saavutamine sõltub partnerriikide suutlikkusest, milles EL saab aidata, ning mis kõige tähtsam, nende poliitilisest tahtest.

„Tuginedes ajaloolistele sidemetele lõuna ja idaga, peame me laiendama Euroopa perekonda, luues naabritega uusi ja tugevamaid suhteid. Selle saavutamiseks on Euroopa naabruspoliitika ideaalne vahend.“

Benita Ferrero-Waldner,
välissuhete ja Euroopa naabruspoliitika volinik,
oktoober 2005

Vabariik**Pealinn:** Minsk**Vääring:** Valgevene rubla (1 euro = 2740 BYB)**Rahvaarv (sellest kuni 14-aastaseid):**

9,8 mln (16%)

Pindala: 208 000 km²**Eksport ELi (% kogueksportidist):**

6,24 mld eurot (44%)

Import EList (% koguimpordist):

2,95 mld eurot (21%)

SKT: 18 mld eurot**SKT inimese kohta:** 2123 eurot**Inflatsioon:** 8%**Töötus:** 3% (ametlik)**Keel(ed):** valgevene, vene, muud**Internetikasutajaid (1 000 inimese kohta):**

42

Läbirääkimisi EÜ ja Valgevene partnerlus- ja koostöölepingu üle, milles kavandati koostöö tegemist paljudes poliitikaalaldkondades, alustati 1995. aastal. Pidades silmas demokraatia tagasilangust Valgevenes, otsustasid ELi liikmesriigid 1997. aasta septembris partnerlus- ja koostöölepingu ning sellega seotud vahepealse kaubanduskokkuleppe sõlmimise külmutada ning piirduda edaspidi EÜ-poolse abi andmisel

„humanitaar- või regionaalsete projektidega või nendega, mis toetavad vahetult demokratsiseerimisprotsessi“. 2004. aasta septembris kehtestas EL ka viisakeelu mitmetele Valgevene kõrgematele ametnikele nende tegevusetuse tõttu seoses opositsiooni kuuluvate kaduma läinud poliitikute ja ajakirjanikega või nende rolli tõttu valimispettustel, hiljem laienes viisakeeld ja varade arestimine ka neile, kes olid vastutavad 2006. aasta märtsivalimiste põhjapaneva rikkumise eest. EL on korduvalt nimetanud, et on valmis edendama suhteid Valgevenega ning võimaldama juurdepääsu Euroopa naabruspoliitika kõikidele vahenditele, kui riik näitab oma pühendumist demokraatlikele väärtustele, inimõigustele ja õigusriigile.

Vaba meedia toetamine

EL jätkab demokraatia ja kodanikuühiskonna tugevdamise toetamist Valgevenes. Ajendatuna murest sõnavabaduse ja inimõiguste olukorra halvenemise pärast ning vajadusest võimaldada juurdepääsu sündmusi käsitlevale sõltumatule teabele ja tõsta Valgevene teadmisi demokraatiast ja vabadustest, sõlmis Euroopa Komisjon 2005. aasta augustis Euroopa ringhäälinguorganisatsiooniga saadete edastamiseks Valgevenele raadio ja Interneti kaudu lepingu eesmärgiga tõsta „Valgevene inimeste teadlikkust demokraatiast, pluralismist, õigusriigi põhimõtetest, pressivabadusest ning inimõigustest“. 2006. aasta veebruaris lasti käiku suurem, 2 miljoni euro suurune projekt. 2006. aasta oktoobris andis EL 4,5 miljoni euro suuruse toetuse nende Valgevene üliõpilaste stipendiumite rahastamiseks, kes eksmatrikuleeriti ülikoolist poliitilistel põhjustel. Tänu nendele stipendiumitele ja varasemale Euroopa Humanitaarülikoolile antud toetusele, saavad umbes 500 Valgevene tudengit õppida eksiilis Euroopa Humanitaarülikoolis Vilniuses ja Ukraina ülikoolides, millel on EÜ stipendiumid.

Liibüan Arab Jamahiriya
(rahvademokraatia, mis põhineb rahvakomiteedel)

Pealinn: Trípoli

Vääring: Liibüa dinaar (1 EUR = 1,61 LYD)

Rahvaarv (sellest kuni 14-aastaseid):
5,76 (33,9%)

Pindala: 1 776 000 km²

Eksport ELi (% kogueksportidist):
11,9 mld eurot (80%)

Import EList (% koguimpordist):
3,83 mld eurot (64%)

SKT: 23 mld eurot

SKT inimese kohta: 4,117 eurot

Inflatsioon: -1%

Töötus: 30%

Keel(ed): araabia, itaalia, inglise

Internetikasutajaid (1 000 inimese kohta):
29

Kuigi Liibüa omab Euroopa ja Vahemereäärsete riikide partnerluses vaatleja staatust, ei kavanda ta hetkel selle täisliikmeks saamist. Sellest hoolimata soovivad EL ja Liibüa tugevdada oma suhteid, määratledes koostööks ühiseid eesmärke, mis võimaldab Liibüal pärast lepinguliste suhete sõlmimist ära kasutada Euroopa naabruspoliitikast tulenevaid lisaeeliseid.

Pärast ÜRO Liibüa-vastaste sanktsioonide eemaldamist 2003. aasta septembris uuendati poliitilisi kontakte ELiga ja 2004. aasta oktoobris eemaldas EL oma sanktsioonid ning määratles võimalikud Liibüaga koostöö tegemise valdkonnad. Alustati nõupidamisi rände küsimustes ja koostöövõimaluste üle muudes tähtsates rahvusvahelistes küsimustes nagu Aafrika areng. Samuti lasti Aenease programmi alusel käiku mõned koostööprojektid. Lisaks selle aitab EL Liibüal toime tulla suurema AIDSi nakatumise tagajärgedega Benghazi lastehaiglas.

Rändeprobleemide ühine lahendamine

2005. aastal alustasid EL ja Liibüa rände üle tehnilist arutelu eesmärgiga leppida kokku koostöömeetmed. Need hõlmavad tõenäoliselt suutlikkuse tõstmist, teabevahetust, päästeoperatsioone kõrbes ja dialooge rände lähteriikidega.

Vabariik

Pealinn: Damaskus

Vääring: Süüria nael (1 EUR = 60 SYP)

Rahvaarv (sellest kuni 14-aastaseid):

18,45 mln (37,4%)

Pindala: 185 000 km²

Eksport ELi (% koguekspordist):

2,54 mld eurot (50%)

Import EList (% koguimpordist):

2,52 mld eurot (33%)

SKT: 21 mld eurot (2005. aasta andmed)

SKT inimese kohta: 1 140 eurot

Inflatsioon: 7%

Töötus: 16%

Keel(ed): araabia (riigikeel), kurdi, armeenia, aramea, tšerkessi, prantsuse, inglise

Internetikasutajaid (1 000 inimese kohta):

35

Süüria on üks Barcelona deklaratsioonile allkirjutanud Euroopa ja Vahemere riikidest. Ta on kaasatud Euroopa naabruspoliitikasse nii geograafilisel kui poliitilisel alusel, kuid ei oma Euroopa naabruspoliitika tegevuskava üle läbirääkimiste alustamiseks ja poliitika rakendamiseks lepingulisi suhteid. ELi ja Süüria suhteid reguleerib peamiselt kaubandust käsitlev 1977. aasta koostööleping. EL ja Süüria on pidanud läbirääkimisi assotsieerimislepingu projekti üle, mille reguleerimisala sarnaneb teiste ELi ja Vahemere riikide vahel sõlmitud lepingute omadele, kuid sisaldab kaugeleulatuvamaid sätteid selliste valdkondade kohta, nagu võitlus

terrorismi ja relvade leviku vastu, põllumajandussaaduste tollimaksud, tehnilised kaubandustõkked, teenuskaubandus, riigihanked, intellektuaalse omandi õigus ja kaubandusvaidluste lahendamine. Kuigi läbirääkimisi lepingu sõlmimise üle alustati 2004. aasta oktoobris, on selle lõplik heakskiitmine ja allkirjastamine lahtine. Süüria reformide edendamiseks toetab EL praegu poliitiliste, sotsiaal- ja majandusreformidele aluse panemiseks vajalike institutsioonide loomist; initsiatiive, mis aitavad luua avatumat ühiskonda ning koos Euroopa Investeeringuspangaga infrastruktuurialaste projektide edendamist. ELi strateegilised eesmärgid suhetes Süüriaga hõlmavad jätkuvalt poliitilise avanemise ja avatuma majanduse edendamist. Euroopa naabruspoliitika kohaselt sõltuvad ELi edasised suhted Süüriaga tema pühendumisest reformimisele.

Ettevõtluse edendamine: Süüria-Euroopa ärikeskus

Süüria-Euroopa ärikeskus on ELi poolt rahastatud programm, mis loodi 1996. aastal Süüria majanduse arengu edendamiseks ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete toetamiseks. Keskus on toetanud enam kui 3500 ettevõtet ning pakkunud koolitust umbes 2500 juhile. Pärast 10 aasta pikkust edu, on ELi rahastatud programm andnud juhtimise uue riikliku asutuse kätte, mis tegeleb VKEde edendamisega ja mille nimi on Süüria ettevõtluskeskus.

Euroopa Komisjon

Euroopa naabruspoliitika – Koostöö

Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus

2006 – 58 lk – 21 x 29,7 cm

ISBN 92-894-8345-8

MÜÜK JATELLIMINE

Väljaannete talituse tasulised väljaanded on saadaval meie müügiesindustes üle maailma.

Müügiesinduste nimekirja leiate väljaannete talituse veebileheküljelt
<http://publications.europa.eu/> või küsige väljaannet faksi teel: (352) 2929-42758.

Võtke ühendust müügiesinduste nimekirjast valitud esindusega ja esitage oma tellimus.

Väljaannete talitus
Publications.europa.eu

EUROOPA KOMISJON
Välissuhted

ISBN 92-894-8345-8

9 1789289117834 52